

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
เรื่อง

แผนปฏิบัติราชการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย
สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571)

โดย
นายสิริชัย เรืองวิเศษ

นักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 17
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง แผนปฏิบัติการราชการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571)

โดย นายสิริชัย เรืองวิเศษ

อาจารย์ที่ปรึกษา นาวาเอก รัฐนิษฐ์ เมธีวัชรพัฒน์

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- เพื่อกำหนดทิศทางและผลสัมฤทธิ์ของการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571)
- เพื่อสร้างการรับรู้และบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม
- เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการราชการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571)

ระเบียบวิธีการศึกษา

- วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของสังคมสูงวัย ด้วย McKinsey 7'S Framework และ SWOT Analysis
- สังเคราะห์ (1) แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) (2) แผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 – 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) (3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570 (4) แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2580) (5) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2553) (6) ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 และ (7) ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี พ.ศ. 2560 – 2579 และ (8) แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) พ.ศ. 2566 – 2570
- ประเมินแนวโน้ม ปัญหา โอกาส และประเด็นท้าทายของแผนปฏิบัติการ การวิจัย และนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) ด้วยเครื่องมือ PEST Analysis
- จัดทำร่างแผนปฏิบัติการราชการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) เป้าหมาย (Targets)

ผลการศึกษา

เมื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการวิจัยและนวัตกรรมของประเทศด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) พบว่า มีตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ที่แสดงว่าองค์กรมีจุดแข็ง (Strength) ที่สอดคล้องกับโอกาส (Opportunity) ดังนั้น การกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานควรจะเป็นรูปแบบของทิศทางและกลยุทธ์เชิงรุก เพื่อรักษาความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์ ผู้ศึกษาจึงเสนอแผนปฏิบัติการราชการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) ประกอบด้วย 3 ประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) การพัฒนากรอบการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยและขับเคลื่อนกลไกการสนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมของประเทศตามประเด็นเป้าหมายและความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ 2) การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยให้สามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์และประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย และ 3) การขับเคลื่อนผลงานวิจัยและนวัตกรรมสู่การใช้ประโยชน์ในทุกมิติ ทั้งในมิติวิชาการ สังคมชุมชน นโยบาย และพาณิชย์

ข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้ มีข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนและการนำแผนปฏิบัติการราชการฯ ไปใช้ตามแนวทางในการดำเนินการ จำนวน 7 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) ทบทวนแผนปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์ ทั้งภาคประชาชน เอกชน และรัฐบาลในการพัฒนากรอบการวิจัยและนวัตกรรม 2) ส่งเสริมการลงทุนจากภาคเอกชน และร่วมวิจัยกับหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์ 3) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 4) ส่งเสริมการใช้บริการระบบการบริหารจัดการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย 5) ส่งเสริมและสนับสนุนสื่อสังคมออนไลน์ในการนำข้อมูลผลงานวิจัยและนวัตกรรมเผยแพร่/ถ่ายทอดสู่หน่วยงาน/ประชาชนทั่วไป 6) ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยและนวัตกรรมในทุกมิติ และ 7) ติดตามและประเมินผลกระทบจากการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ในทุกมิติ เพื่อให้บรรลุการเป็น “องค์กรแห่งการสร้างสรรค์งานวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยสู่การใช้ประโยชน์ในทุกมิติ พร้อมร่วมขับเคลื่อนและยกระดับประเทศ สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ภายในปี 2571”

คำนำ

ปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับสังคมสูงวัย (Aging Society) ซึ่งผลกระทบต่อบริบททางเศรษฐกิจและสังคมโลกอย่างรุนแรง สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) จึงได้ดำเนินการสร้างกลไกการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมสูงวัยของประเทศไทย โดยคนเกษียณหรือผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสและสร้างแรงจูงใจในการเข้าสู่สังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นและพัฒนาศักยภาพในการทำงานที่เป็นที่ต้องการของตลาดงานในภาครัฐและภาคเอกชน หรือความต้องการในการทำงานให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสเป็นพลังในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) เพื่อการยกระดับสังคมให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน สามารถแก้ไขปัญหาท้าทายและปรับตัวได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยใช้วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม รวมทั้งพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานทุกภาคส่วน

เพื่อเป็นการขับเคลื่อนงานวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย ผู้ศึกษาจึงได้จัดทำรายงานการศึกษานี้ โดยใช้กระบวนการในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกด้วยเครื่องมือ PEST Analysis, McKinsey 7S Framework, SWOT Analysis และ TOWS Matrix ตลอดจนหลักวิชาการในการกำหนดเป้าหมายทางประเด็นยุทธศาสตร์ (END) กลยุทธ์ในการดำเนินการ (WAYS) และแผนงาน/โครงการหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (MEANS) เพื่อกำหนดประเด็นที่สำคัญต่อการพัฒนาการวิจัยและนวัตกรรมสู่การใช้ประโยชน์ในทุกมิติ พร้อมร่วมขับเคลื่อนและยกระดับประเทศสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

สุดท้ายนี้ ผู้ศึกษาขอขอบคุณศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ และคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้และโอกาสจัดทำแผนปฏิบัติการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) นี้ ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานนี้ จะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยขับเคลื่อนและยกระดับประเทศ สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

นายสิริชัย เรืองวิเศษ

นักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 17

เมษายน 2567

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	3
1.4 ระเบียบวิธีการศึกษา	4
1.5 ข้อยกเว้นของการศึกษา	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 การตรวจสอบสถานะแวดล้อมและการวิเคราะห์ทางยุทธศาสตร์	6
2.1 สถานะแวดล้อมภายนอก.....	6
2.2 สถานะแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร.....	22
2.3 การวิเคราะห์สถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (STRATEGIC ANALYSIS)	26
2.4 การประเมินสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์	31
2.5 การประเมินตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ขององค์กร.....	36
บทที่ 3 แผนขององค์กร.....	40
3.1 แผนปฏิบัติราชการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571).....	40

3.2 เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (ENDs) (วิสัยทัศน์ /พันธกิจ/เป้าประสงค์).....	40
3.3 แนวทางในการดำเนินการ (WAYS) (กลยุทธ์)	42
3.4 มาตรการ/เครื่องมือ/ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (MEANS) (แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม).....	48
3.5 แผนที่ยุทธศาสตร์แผนปฏิบัติการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคม สูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571)	51
บทที่ 4 ข้อเสนอแนะทางยุทธศาสตร์	56
ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนและการนำแผนฯ ไปใช้.....	56
บรรณานุกรม	59
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	60

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	แสดงการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายใน ด้วย McKinsey 7'S Framework	27
ตารางที่ 2	การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอก ด้วย PEST analysis.....	29
ตารางที่ 3	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ SWOT Analysis	30
ตารางที่ 4	ค่าน้ำหนักของรายการปัจจัยสภาวะแวดล้อมภายใน.....	32
ตารางที่ 5	ค่าน้ำหนักของรายการปัจจัยสภาวะแวดล้อมภายนอก	32
ตารางที่ 6	ค่าคะแนนเฉลี่ยสภาวะแวดล้อมภายใน.....	33
ตารางที่ 7	ค่าคะแนนเฉลี่ยสภาวะแวดล้อมภายนอก.....	34
ตารางที่ 8	สรุปผลคะแนนถ่วงน้ำหนักสภาวะแวดล้อมภายใน.....	35
ตารางที่ 9	สรุปผลคะแนนถ่วงน้ำหนักสภาวะแวดล้อมภายนอก	35
ตารางที่ 10	การวิเคราะห์แนวทางยุทธศาสตร์ด้วย TOWS Matrix.....	38
ตารางที่ 11	ประเด็นยุทธศาสตร์/เป้าประสงค์และตัวชี้วัดเป้าประสงค์	41
ตารางที่ 12	ความสัมพันธ์ของจุดแข็งและโอกาส จุดอ่อนและโอกาส จุดแข็งและภัยคุกคามและ จุดอ่อนและภัยคุกคาม ในการกำหนดกลยุทธ์ของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.....	48
ตารางที่ 13	เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และกลยุทธ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1..	50
ตารางที่ 14	เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และกลยุทธ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2..	51
ตารางที่ 15	เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และกลยุทธ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3..	52
ตารางที่ 16	โครงการและกิจกรรมระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571)	53

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ 1	พีระมิดจำนวนประชากรไทย ปี 2563 และปี 2583.....	18
แผนภาพที่ 2	แสดงสัดส่วนผู้สูงอายุในปี 2563 และ 2583 จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ.....	19
แผนภาพที่ 3	แสดงสัดส่วนผู้สูงอายุที่จบชั้นมัธยมขึ้นไปในปี 2563 และ 2583 จำแนกตามกลุ่มอายุ และที่อยู่อาศัย.....	20
แผนภาพที่ 4	สัดส่วนผู้สูงอายุชายและหญิงที่ครองโสดถาวรในปี 2563 และ 2583 จำแนกตามกลุ่มอายุ..	23
แผนภาพที่ 5	แสดงความมั่นคงทางรายได้ยามชราภาพของประชากรไทย ปี 2563.....	21
แผนภาพที่ 6	โครงสร้างและหน้าที่ของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.....	23
แผนภาพที่ 7	กรอบแนวคิด McKinsey 7'S Framework	26
แผนภาพที่ 8	ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ (Strategic Position).....	37
แผนภาพที่ 9	ความเชื่อมโยงของแผนปฏิบัติราชการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) กับแผนทั้ง 3 ระดับที่เกี่ยวข้อง.....	43
แผนภาพที่ 10	กรอบความเชื่อมโยงของแผนปฏิบัติราชการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571).....	44
แผนภาพที่ 11	แผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategic Map) ภารกิจการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ	45

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับสังคมสูงวัย (Aging Society) และคาดว่าภายในปี พ.ศ.2583 จะเปลี่ยนเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Completely Aged Society) ซึ่งถือเป็น Mega Trend ที่นำมาสู่ผลกระทบต่อบริบททางเศรษฐกิจและสังคมโลกอย่างรุนแรง โดยยุโรปและอเมริกาเหนือ ได้กลายเป็นสังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์แล้ว ตามมาด้วยประเทศในโซนเอเชีย นำโดย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ และไทย ซึ่งจากการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ พบว่าเหตุผลหลักที่ทำให้โลกเข้าสู่สังคมสูงวัย อย่างรวดเร็ว เนื่องจากอัตราการเกิดที่ต่ำและประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ของโครงสร้างประชากร ส่งผลกระทบต่อการขาดแคลนแรงงาน เนื่องจากสัดส่วนประชากรวัยแรงงาน ลดลง ขณะที่อัตราการพึ่งพิงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ทำให้มีผลิตภาพ (Productivity) ลดลง งบประมาณของ รัฐบาลสำหรับการดูแลจะเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจ (GDP) ดังนั้น ประเทศ ที่มีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุอยู่ในระดับสูง จำเป็นต้องมีนโยบายและการวางแผนรองรับปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งจากการรวบรวมวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในทุกระดับที่เกี่ยวข้องกับประเด็น นโยบายรองรับสังคมสูงวัย พบว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน และภาค ประชาชน จะต้องตระหนักถึงผลกระทบและให้ความร่วมมือในการเตรียมความพร้อมที่จะรับมือกับ สังคมสูงวัย โดยเฉพาะพัฒนากระบวนการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อรองรับสังคม สูงวัย จากหน่วยงาน องค์กร ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่มีนโยบายและแนว ทางการดำเนินงานตามพันธกิจด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย ที่แตกต่างกัน

สำหรับประเทศไทยในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมอย่างมาก เนื่องจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและเศรษฐกิจ ประเทศไทยเผชิญกับการ เพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว จากการสำรวจจำนวนผู้สูงอายุหรือประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป ทั้งชายและหญิง โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมสูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ซึ่งมีจำนวนประชากรสูงเกือบถึงร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ ในขณะที่วัยเด็ก และวัยแรงงานลดน้อยลง และในปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ และ จะก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างเต็มที่ (Super-Aged Society) ในปี พ.ศ. 2580 โดยจากการเปลี่ยน ผ่านสังคมไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดน้อยลง การเตรียมความพร้อม ของสังคมไทยเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในทุกด้านจึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้าง หลักประกันว่าผู้สูงอายุจะได้รับการส่งเสริมสนับสนุนในทุกด้าน ทั้งระบบประกันสุขภาพ หลักประกัน

ทางสังคม การส่งเสริมการออม การสร้างรายได้ให้ผู้สูงอายุเพื่อลดการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ การเพิ่มกำลังแรงงาน ด้วยการจ้างงานผู้สูงอายุ สนับสนุนสวัสดิการสังคม และการส่งเสริมการศึกษาในด้านต่างๆ การพัฒนาทักษะการทำงาน (RE-SKILL and UP-SKILL) เพื่อผู้สูงอายุจะได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านข้อมูล สื่อและการใช้เทคโนโลยี และทักษะในอาชีพ

ดังนั้น การเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมสูงวัย จึงถือเป็นกุญแจสำคัญของการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ในฐานะหน่วยงานบริหารจัดการทุนวิจัยและนวัตกรรม มีหน้าที่ในการจัดการกับปัญหาท้าทายเร่งด่วนสำคัญของประเทศ ด้วยขับเคลื่อนผลงานวิจัยและนวัตกรรมพร้อมใช้ที่มีศักยภาพ ไปต่อยอดหรือพัฒนา เพื่อสร้างความพร้อมของประเทศในการเตรียมเข้าสู่สังคมสูงวัย ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย และตามแผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ที่มีเป้าหมายเพื่อให้คนไทยทุกช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมดุล มีความรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21 สามารถปรับตัวตามสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้ง มีความมั่นคงใน นำไปสู่สังคมไทยที่มีความ “เกิดดี อยู่ดี และแก่ดี” ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570 หมวดหมายที่ 12 ที่สนับสนุนให้ประเทศไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต

จากเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) จึงจัดทำแผนปฏิบัติการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 - 2571) เพื่อสร้างการเตรียมความพร้อมคนทุกช่วงวัย โดยสนับสนุนให้ประชาชนมีความรู้และตระหนักในการเตรียมความพร้อมก่อนวัยสูงอายุ ผ่านกลไกการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) พัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้ที่กำลังจะเข้าสู่วัยสูงอายุและผู้สูงอายุ ทั้งด้านการประกอบอาชีพ การใช้ชีวิต เทคโนโลยีดิจิทัล และการเข้าสังคม ให้ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาเป็นผู้สูงวัยที่มีศักยภาพ (Active Aging) สามารถแก้ไขปัญหาท้าทายและปรับตัวได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยใช้วิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อกำหนดทิศทางและผลสัมฤทธิ์ของการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571)

1.2.2 เพื่อสร้างการรับรู้และบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการสร้างผลงานวิจัย และนวัตกรรมที่มีผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

1.2.3 เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571)

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ตามเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญ (OKRs) ของ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ประกอบด้วย

- แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องคือ **ยุทธศาสตร์ที่ 3** ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

- แผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 – 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) **ประเด็น (11)** การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต เน้นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต มีเป้าหมายเพื่อให้คนไทยทุกช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา มีความรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21 และ **ประเด็น (23)** การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่มุ่งเน้นการวิจัยพัฒนาและนวัตกรรมที่เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนสังคมไทย การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา และการเข้าถึงบริการและสวัสดิการของรัฐ

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570 **หมุดหมายที่ 12** ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต มุ่งตอบสนองเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จำนวน 2 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 2) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ โดยคนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ รวมทั้งเป้าหมายที่ 3) การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรมด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

- แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2580) ถูกจัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบในการบูรณาการและการทำงานเชิงรุกเพื่อรองรับสังคมสูงวัยของประเทศไทยและนำไปสู่สัมฤทธิ์ผลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งกรอบแนวคิดในการจัดทำ

แผนปฏิบัติการฉบับนี้จะเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ มุ่งเน้นให้ “ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดี มีหลักประกันมั่นคง เป็นพลังพัฒนาสังคม

- นโยบายและกฎหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

1) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2553) มาตรา 11 (3) ได้ระบุถึงการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุโดยตรง

2) ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 โดยกำหนดเป้าประสงค์สำคัญประการหนึ่งคือ การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุและเตรียมความพร้อมคนทุกวัย

- ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี พ.ศ. 2560 – 2579 ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 2 ประเด็นยุทธศาสตร์สังคมสูงวัยและสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมสำหรับการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยสู่สังคมสูงวัย

- แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) พ.ศ. 2566 – 2570

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย การศึกษาในครั้งนี้ได้ดำเนินการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร และบุคลากรในองค์กรที่มีส่วนที่เกี่ยวข้อง

1.3.3 ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยในครั้งนี้ใช้เวลาในการดำเนินการรวบรวมข้อมูล ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผลในช่วงตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2567

1.4 ระเบียบวิธีการศึกษา

1.4.1 วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของสังคมสูงวัย ด้วย McKinsey 7'S Framework และ SWOT Analysis

1.4.2 สังเคราะห์ (1) แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) (2) แผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 – 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) (3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570 (4) แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2580) (5) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2553) (6) ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 และ (7) ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี พ.ศ. 2560 – 2579 และ (8) แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) พ.ศ. 2566 – 2570 ดังนี้

- คัดเลือกหรือดึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยจากยุทธศาสตร์และแผนดังกล่าวข้างต้นออกมา

- นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์เพื่อหาประเด็นปัญหาและพัฒนาประเด็นเพื่อนำไปสู่ร่างแผนปฏิบัติการราชการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571)

1.4.3 ประเมินแนวโน้ม ปัญหา โอกาส และประเด็นท้าทายของแผนปฏิบัติการ การวิจัย และนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) ด้วยเครื่องมือ PEST Analysis

1.4.4 จัดทำร่างแผนปฏิบัติการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) ประกอบด้วย

- วิสัยทัศน์ (Vision) และพันธกิจ (Mission)
- ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues)
- เป้าประสงค์ (Goals)
- ตัวชี้วัดความสำเร็จ (Key Performance Indicators)
- เป้าหมาย (Targets)
- แผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategic Map)

1.5 ข้อจำกัดของการศึกษา

การวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยเกี่ยวข้องกับแผนระดับชาติจำนวนมากและด้วยข้อจำกัดของระยะเวลาทำการวิจัย ทำให้การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ต้องมุ่งเน้นเฉพาะ (1) แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) (2) แผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 – 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) (3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570 (4) แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2580) (5) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2553) (6) ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 (7) ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี พ.ศ. 2560 – 2579 และ (8) แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) พ.ศ. 2566 – 2570 ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย ซึ่งเป็นแผนที่เกี่ยวข้องโดยตรง จึงอาจทำให้การตอบโจทยและเชื่อมโยงสู่การนำผลสำเร็จจากการวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ร่วมกับหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์ได้บางส่วนเท่านั้น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 มีการกำหนดทิศทางและกรอบการดำเนินงานในการสนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและสอดคล้องตามบริบทของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม

1.6.2 ได้แผนปฏิบัติการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) ตามเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญ (OKRs) ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.)

1.6.3 ได้สร้างการรับรู้และบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม

บทที่ 2

การตรวจสอบสถานะแวดล้อมและการวิเคราะห์ทางยุทธศาสตร์

การจัดทำแผนปฏิบัติการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) มีการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมภายนอก และสถานะแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร ที่จะส่งผลกระทบต่อการทำงานสนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมด้านผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดผลการพัฒนาทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ สภาพแวดล้อม นวัตกรรมและเทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุ โดยต้องมีความสอดคล้องและสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท และแผนอื่นๆ ทั้งในระดับประเทศ และระดับชาติ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายร่วมกัน

2.1 สถานะแวดล้อมภายนอก

2.1.1 ความเชื่อมโยงของแผน 3 ระดับ

ในปี พ.ศ.2560 ได้มีการปฏิรูปการจัดทำแผนของประเทศ โดยกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 65 ให้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาของประเทศอย่างยั่งยืน และใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกันอย่างมีบูรณาการ เพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และแผนต่างๆ ให้บรรลุตามเป้าหมายร่วมกัน โดยมีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 4 ธันวาคม 2560 ได้มีการจัดระดับของแผนเป็น 3 ระดับด้วยกัน ประกอบด้วย

- **แผนระดับที่ 1** ยุทธศาสตร์ชาติ เป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาระยะยาว 20 ปี โดยแผนระดับอื่นๆ ต้องดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามที่ยุทธศาสตร์ชาติกำหนด

- **แผนระดับที่ 2** เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนประเทศเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ ได้แก่ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนแม่บทอื่น ซึ่งกำหนดเป็นประเด็นหลัก แนวทางการพัฒนา เป้าหมายที่ต้องการบรรลุ และตัวชี้วัด

- **แผนระดับที่ 3** เป็นแผนเชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือแผนแม่บทอื่นๆ

ทั้งนี้ ในประเด็นด้านผู้สูงอายุ ถือเป็นประเด็นสำคัญที่อยู่ใน 23 ประเด็นที่ท้าทายต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งในยุทธศาสตร์ชาติ และแผนแม่บท ปี พ.ศ. 2561 - 2580

จากการจัดระดับแผนดังกล่าว แผนปฏิบัติการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) เป็นแผนระดับ 3 ที่จัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนระดับ 1 หรือยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนระดับ 2 ได้แก่ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยสามารถสรุป

ความเชื่อมโยงของแผนปฏิบัติการราชการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) กับแผนระดับอื่นๆ ได้

2.1.2 ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) ประกอบไปด้วยแผนปฏิบัติการย่อย 3 แผน ได้แก่ แผนปฏิบัติการย่อยที่ 1 ด้านการพัฒนาผู้สูงอายุในภาคชนบทและเมืองให้มีความสามารถในการพึ่งตนเอง มีคุณค่า และสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สังคม แผนปฏิบัติการย่อยที่ 2 ด้านการพัฒนานวัตกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมของวัยแรงงานในภาคชนบทและเมือง เข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ แผนปฏิบัติการย่อยที่ 3 ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อม และสังคม เพื่อรองรับการอยู่ร่วมกันของคนทุกช่วงวัย โดยแผนปฏิบัติการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ที่มีเป้าหมายการพัฒนาเพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องดังนี้

- **ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์** ซึ่งกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ “คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21” (เป้าหมายที่ 2.1) และ “สังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต” (เป้าหมายที่ 2.2) โดยในประเด็นการรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ มุ่งเน้น 1) การพัฒนาคุณภาพคนตลอดช่วงชีวิต มุ่งเน้นการพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย ตั้งแต่ช่วงการตั้งครรภ์ ปฐมวัย วัยเด็ก วัยรุ่น วัยเรียน วัยผู้ใหญ่ วัยแรงงาน และวัยผู้สูงอายุ โดยการพัฒนาในช่วงวัยผู้สูงอายุนั้น มุ่งเน้นส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศ 2) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ที่มีความเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างกระทรวง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการเชื่อมโยงข้อมูลรายบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การพัฒนาตนเอง สุขภาพและการพัฒนาอาชีพในตลอดช่วงชีวิต เพื่อเสริมและสร้างศักยภาพของการดำเนินงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามพันธกิจของแต่ละกระทรวง

- **ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม** กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญไว้สามประการ ได้แก่ “สร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ” (เป้าหมายที่ 2.1) “กระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม เพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของ การพัฒนาประเทศในทุกๆระดับ” (เป้าหมายที่ 2.2) และ “เพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเอง และการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ”

(เป้าหมายที่ 2.3) โดยในประเด็นการรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมในทุกมิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะการออมและการลงทุนระยะยาวของคนตั้งแต่ก่อนเกษียณอายุ พัฒนาระบบและกลไกเพื่อสนับสนุนการปรับตัวของประชากรให้สามารถปรับเปลี่ยนอาชีพให้เหมาะสมตามแต่ละช่วงอายุ เพื่อยืดช่วงเวลาและเพิ่มโอกาสในการทำงานในยามสูงอายุและสร้างหลักประกันทางรายได้ให้แก่ตนเองได้นานขึ้น สร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนหรือสถานประกอบการในการเตรียมความพร้อมของแรงงานก่อนวัยเกษียณ การจ้างงานผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับวัยวุฒิ ประสบการณ์และสมรรถนะ ตลอดจนส่งเสริมการสร้างสรรค์เทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับการส่งเสริมและฟื้นฟูศักยภาพผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมทำต่อเนื่องทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ รวมทั้งคงไว้ซึ่งบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม โดยส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ทุกภาคส่วนมีการจ้างงานผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับวัยวุฒิ ประสบการณ์ และสมรรถนะ ส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาและประสบการณ์และร่วมสร้างสังคมที่ไม่ทอดทิ้งกัน เพื่อเพิ่มคุณค่าของผู้สูงอายุ

2.1.3 ความสอดคล้องกับแผนระดับที่ 2

การเชื่อมโยงระหว่างแผนปฏิบัติการราชการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) กับแผนระดับที่ 2 ยังคงเป็นไปโดยผ่านเป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวทางการพัฒนาของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1.3.1 แผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 – 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)

- ประเด็น (11) การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต

การพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิตถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหนึ่งในปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ขับเคลื่อนและยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่พัฒนา ดังนั้น แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 – 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ประเด็น (11) การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต จึงมีเป้าหมายเพื่อให้คนไทยทุกช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา มีความรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21 สามารถปรับตัวตามสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งมีความมั่นคงในชีวิต ได้รับการคุ้มครองทางสังคม และสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม นำไปสู่สังคมไทยที่มีความ “เกิดดี อยู่ดี และแก่ดี” ให้ประเทศไทยเติบโตได้อย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชนและประเทศ ให้เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพคนไทยตลอดช่วงชีวิต เพื่อให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถพัฒนาตนเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม การพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย ตั้งแต่ช่วงการตั้งครรภ์ ปฐมวัย วัยรุ่น วัยเรียน วัยแรงงาน และวัยผู้สูงอายุ เพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ มีทักษะความรู้

เป็นคนดี มีวินัย เรียนรู้ได้ด้วยตนเองในทุกช่วงวัย มีความรอบรู้ทางการเงิน มีความสามารถในการวางแผนชีวิต มีการวางแผนทางการเงินที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัย และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ กำหนดแผนย่อยไว้ 5 แผนย่อย ได้แก่

1) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ พัฒนาศักยภาพของประเทศไทย โดยจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดี เก่ง และมีคุณภาพพร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่างเต็มศักยภาพซึ่งจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และการมีระบบและกลไกรองรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ

2) การพัฒนาเด็กตั้งแต่ช่วงการตั้งครรภ์จนถึงปฐมวัย โดยจัดให้มีการเตรียมความพร้อมให้แก่พ่อแม่ก่อนการตั้งครรภ์ พร้อมทั้งส่งเสริมอนามัยแม่และเด็กตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงพยาบาลทุกระดับดำเนินงานตามมาตรฐานงานอนามัยแม่และเด็กสู่มาตรฐานโรงพยาบาล และบริการสุขภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และสารอาหารที่จำเป็นต่อสมองเด็ก การกระตุ้นพัฒนาการสมอง และการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่สมวัยทุกด้าน

3) การพัฒนาช่วงวัยเรียนและวัยรุ่น จัดให้มีการพัฒนาทักษะความสามารถที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น จัดให้มีการพัฒนาทักษะด้านภาษา ศิลปะ ทักษะด้านดิจิทัลและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจ จัดให้มีการพัฒนาทักษะในการวางแผนชีวิตและวางแผนการเงิน ตลอดจนถึงทักษะการเรียนรู้ที่เชื่อมต่อกับโลกการทำงาน จัดให้มีการเรียนรู้ทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศและทักษะชีวิตที่สามารถอยู่ร่วมและทำงานภายใต้สังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม ส่งเสริมและสนับสนุนระบบบริการสุขภาพและอนามัยที่เชื่อมต่อกันระหว่างระบบสาธารณสุขกับโรงเรียนหรือสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้านความฉลาดทางเชาวน์ปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มวัยเรียน/วัยรุ่น รวมทั้งสร้างความอยากรู้อยากเห็นและสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

4) การพัฒนาและยกระดับศักยภาพวัยแรงงาน ด้วยการยกระดับศักยภาพทักษะ และสมรรถนะของคนในช่วงวัยทำงานให้สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะบุคคลและความต้องการของตลาดแรงงานเพื่อสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจและผลิตภาพเพิ่มขึ้นให้กับประเทศ เสริมสร้างความอยากรู้และยกระดับตนเอง สร้างวัฒนธรรมการทำงานที่พึงประสงค์ และความรู้ความเข้าใจและทักษะทางการเงิน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและหลักประกันของตนเองและครอบครัว ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาความรู้แรงงานฝีมือให้เป็นผู้ประกอบการใหม่ และสามารถพัฒนาต่อยอดความรู้ในการ

สร้างสรรค์งานใหม่ๆ และสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับวัยทำงานผ่านระบบการคุ้มครองทางสังคมและการส่งเสริมการออม

5) การส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ โดยส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุให้พึ่งพาตนเองได้ทางเศรษฐกิจ และร่วมเป็นพลังสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนและประเทศ ส่งเสริมและพัฒนาระบบการออมเพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตหลังเกษียณ และหลักประกันทางสังคม ที่สอดคล้องกับความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และส่งเสริมสนับสนุนระบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ พร้อมทั้งจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

- **ประเด็น (23) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม**

การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญที่จะมีส่วนช่วยผลักดันและยกระดับประเทศ จากประเทศใช้แรงงานเข้มข้นไปเป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมบนฐานความรู้ด้านการวิจัยและนวัตกรรม โดยในด้านสังคม มุ่งเน้นการวิจัยพัฒนาและนวัตกรรมที่เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนสังคมไทย การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา และการเข้าถึงบริการและสวัสดิการของรัฐ การเตรียมความพร้อมของประชาชนไทยเพื่อรองรับกระแสโลกาภิวัตน์ของวัฒนธรรมโลกที่รวดเร็วขึ้นในยุคดิจิทัล การเข้าสู่สังคมสูงวัย การพัฒนาแรงงานทักษะสูงและเฉพาะทาง การยกระดับแรงงานทักษะต่ำ การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของภาครัฐให้เข้ากับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคดิจิทัล

2.1.3.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570

- **หมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต**

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนในสังคมสูงวัยที่มีช่วงชีวิตที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งจะกระทบต่อระบบการเรียนรู้ที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะให้ได้ตลอดเวลา รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงและเทียบโอนสมรรถนะอย่างมีคุณภาพและไร้รอยต่อ ในขณะที่คนไทยยังขาดทักษะชีวิตในหลายด้าน เช่น ความรอบรู้ด้านการเงินที่ทำให้บางคนเข้าไปอยู่ในวงจรของหนี้ในระบบและในระบบ ความรอบรู้ด้านดิจิทัลที่รวมถึงความสามารถในการรับมือกับข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาด การรู้เท่าทันสื่อ รวมถึงระบบนิเวศควรเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชากรทุกกลุ่มอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพทั้งบนพื้นที่กายภาพและบนพื้นที่เสมือนจริง ขณะที่กลุ่มเข้าไม่ถึงจะต้องมีมาตรการกำจัดอุปสรรคต่างๆ ให้สามารถเข้ามาเรียนรู้และพัฒนาทักษะได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น

โดยหมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต มุ่งตอบสนองเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จำนวน 2 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 2) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ โดยคนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ การพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูงสอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิตเป้าหมาย สามารถสร้างงานอนาคต และสร้างผู้ประกอบการอัจฉริยะที่มีความสามารถในการสร้างและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งเป้าหมายที่ 3) การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรมด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งการพัฒนาระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาทางเลือกในการเข้าถึงการเรียนรู้สำหรับผู้ที่ไม่สามารถเรียนในระบบการศึกษาปกติ

2.1.4 ความสอดคล้องกับนโยบายและแผนอื่นๆ

- **แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2580)**

แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุแห่งชาติ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2580) จึงถูกจัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบในการบูรณาการและการทำงานเชิงรุกเพื่อรองรับสังคมสูงวัยของประเทศไทยและนำไปสู่สัมฤทธิ์ผลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งกรอบแนวคิดในการจัดทำแผนปฏิบัติการฉบับนี้จะเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ มุ่งเน้นให้ “ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดี มีหลักประกันมั่นคง เป็นพลังพัฒนาสังคม” โดยแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2580) แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

- แผนปฏิบัติการระยะเร่งด่วนใน 5 ปีแรก (พ.ศ. 2566 – 2570) โดยมีมาตรการและแนวปฏิบัติสำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาโครงการหรือกิจกรรม ตัวชี้วัดความสำเร็จของมาตรการในรูปของผลลัพธ์หรือผลกระทบโดยมีการกำหนดเป้าหมายในช่วง 5 ปีแรก ตลอดกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบในการขับเคลื่อนมาตรการตามแผนฯ เพื่อให้งานบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด

- แผนปฏิบัติการระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2566 – 2580) เพื่อให้เห็นภาพและทิศทางในระยะยาวของการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุและรองรับสังคมสูงวัยของประเทศไทยให้เกิดความต่อเนื่องกับแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2565) ซึ่งประกอบด้วยแผนปฏิบัติการย่อย 4 แผน ได้แก่ แผนปฏิบัติการย่อยที่ 1 เตรียมความพร้อมของประชากรก่อนวัยสูงอายุ แผนปฏิบัติการย่อยที่ 2 ยกกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทุกมิติอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม แผนปฏิบัติการย่อยที่ 3 ปฏิรูปและบูรณาการระบบบริหารเพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ และแผนปฏิบัติการย่อยที่ 4 เพิ่มศักยภาพการวิจัย การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมรองรับสังคมสูงวัย

- **นโยบายและกฎหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์**

- **พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2553)**

ในมาตรา 11 (3) แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2533) ได้ระบุถึงการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุโดยตรง กล่าวคือ ผู้สูงอายุมีสិทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม ในส่วนนี้ มีองค์กรของรัฐที่มีหน้าที่คุ้มครองสิทธิดังกล่าว คือ กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- **ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580**

ในอีก 20 ปี ข้างหน้าผู้สูงอายุในประเทศไทยจะมีสุขภาพที่ดี (Healthy) มีหลักประกันและความปลอดภัยในชีวิต (Security) และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม (Participation) และยังเป็นอีกหนึ่งพลังในการขับเคลื่อนประเทศ โดยกำหนดเป้าประสงค์สำคัญประการหนึ่งคือ การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุและเตรียมความพร้อมคนทุกวัย ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาศักยภาพ ส่งเสริมให้มีส่วนทำมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมผ่านเครือข่ายและกลไกในระดับพื้นที่ และคนทุกวัยมีการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ มีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุและวัยก่อนเกษียณ ได้แก่

กลยุทธ์ที่ 1: ส่งเสริมและผลักดันให้ทุกภาคส่วนมีการเตรียมความพร้อมคนทุกวัย มุ่งให้สนับสนุนให้ประชาชนทุกวัยมีความรู้และตระหนักในการเตรียมความพร้อมก่อนวัยสูงอายุ (เศรษฐกิจ/สุขภาพ/สภาพแวดล้อม) มีการพัฒนาทักษะอาชีพก่อนวัยเกษียณ (Reskill)

กลยุทธ์ที่ 2: ส่งเสริมการมีงานทำในผู้สูงอายุ และเข้าถึงหลักประกันทางรายได้ สร้างแบรนด์สินค้าที่ผลิตโดยผู้สูงอายุ

- **ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี พ.ศ. 2560-2579**

ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 2 ประเด็นยุทธศาสตร์สังคมสูงวัยและสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมสำหรับการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยสู่สังคมสูงวัย โดยพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยให้มีบทบาททางสังคม ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่ามีศักดิ์ศรี การเสริมสร้างสุขภาวะ ที่ดี การพัฒนาการเป็นครอบครัวและการอยู่ร่วมกันได้ของประชากรหลายวัย การมีเงินออมและมีทางเลือกด้านผลิตภัณฑ์การเงิน เพื่อการบริหารเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และปลอดภัย การสร้างบริการดูแลผู้สูงวัยครบวงจร การวางระบบการเงินของผู้สูงอายุ การส่งเสริมให้มีการจ้างงานผู้สูงอายุที่เหมาะสม การปรับแก้ระเบียบ กฎเกณฑ์ กฎหมาย ที่เป็นอุปสรรคต่อการจ้างงานผู้สูงอายุ การขยายอายุเกษียณของข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ การส่งเสริมการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ การมีหลักประกันรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืน รวมทั้งหลักประกันหลังเกษียณจากการทำงาน การจ้างงานผู้สูงอายุจากภาคเอกชนและภาครัฐ การพัฒนาประสิทธิภาพ

การทำงานของผู้สูงอายุ การศึกษาสำหรับสังคมสูงวัย การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมด้านคุณธรรมและ
ตระหนักรู้หน้าที่พลเมือง การพัฒนาพฤติกรรมของคนทุกช่วงวัยให้มีคุณธรรมและจริยธรรม
การเปรียบเทียบความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ วิถีชีวิตของคนต่างวัยต่างประสบการณ์ การเพิ่มโอกาส
และความเสมอภาคทางสังคมของคนทุกช่วงวัย การเลียนแบบและดัดแปลง เทคโนโลยีและอุปกรณ์
สำหรับผู้สูงวัยให้เหมาะสมกับสรีระและวิถีคนเอเชีย

● **แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566 – 2570**

แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ระยะ 5 ปี มีเป้าประสงค์ดังนี้ 1) คนไทย
มีสมรรถนะและทักษะสูง ด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เพียงพอในการพลิกโฉมประเทศให้
ยกระดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน 2) เศรษฐกิจไทยมี
ความสามารถในการแข่งขันด้วยเศรษฐกิจสร้างคุณค่าและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพิ่มความมั่นคงของ
เศรษฐกิจฐานราก และพึ่งพาตนเองได้ ยั่งยืน พร้อมสู่อนาคต โดยการพัฒนาและใช้ประโยชน์จาก
วิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม และ 3) สังคมไทย มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนสามารถแก้ปัญหาท้าทาย
ของสังคมและสิ่งแวดล้อม ให้ปรับตัวได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยการพัฒนาและใช้
ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม ซึ่งเป้าประสงค์ดังกล่าวข้างต้น ได้ถูกกำหนดมาจาก
ยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ด้านของแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566 – 2570 ซึ่งเป็นไปตาม
กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566 – 2570
มีดังนี้

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาเศรษฐกิจไทยด้วยเศรษฐกิจสร้างคุณค่าและเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์ ให้มีความสามารถในการแข่งขัน และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน พร้อมสู่อนาคต โดยใช้
วิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม

- ยุทธศาสตร์ที่ 2 การยกระดับสังคมให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน สามารถแก้ไขปัญหา
ท้าทายและปรับตัวได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยใช้วิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม

- ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและนวัตกรรม ระดับขั้น
แนวหน้าที่ก้าวหน้าล้ำยุค เพื่อสร้างโอกาสใหม่และความพร้อมของประเทศในอนาคต

- ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนากำลังคนและสถาบันด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
ให้เป็นฐานการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศแบบก้าวกระโดดและอย่างยั่งยืน โดยใช้
วิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม

โดยแผนงานสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องในประเด็นด้านสังคมสูงวัย อยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 2
(S2) แผนงานสำคัญ F8 (S2P9) พัฒนาผู้สูงอายุในภาคชนบทและเมืองให้มีศักยภาพในการพึ่งตนเอง
มีคุณค่าและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สังคม และแผนงาน P9 (S2) พัฒนาสังคมสูงวัยด้วยวิทยาศาสตร์ วิจัยและ
นวัตกรรม

2.1.5 สถานการณ์ผู้สูงอายุของโลก

การสูงอายุของประชากรโครงสร้างอายุของประชากรโลกและของประเทศต่างๆ กำลังเปลี่ยนไปในทิศทางที่มีอายุสูงขึ้น ปรากฏการณ์ทางประชากรนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากอัตราเกิดของประชากรทั่วโลกได้ลดต่ำลง ในขณะที่ผู้คนมีอายุยืนยาวขึ้น การสูงอายุของประชากรย่อมมีผลอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละประเทศ จากสถานการณ์การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุทั่วโลก องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดให้ปี 2544 - 2643 เป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ จากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2564 การสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกในรอบศตวรรษนี้ ในขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วได้กลายเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์เกือบทั้งหมด ประเทศกำลังพัฒนามีประชากรที่มีสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากอัตราเกิดลดต่ำลง และผู้คนมีชีวิตยืนยาวขึ้น ประชากรโลกกำลังมีอายุยืนยาวขึ้น โดยในปี พ.ศ.2564 โลกมีประชากรรวมทั้งหมด 7,875 ล้านคน โดยมี “ผู้สูงอายุ” ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป 1,082 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด และ “ผู้สูงอายุวัยปลาย” ที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป มีจำนวนมากถึง 151 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 2 ของประชากรทั้งหมด โดยทวีปยุโรปและอเมริกาเหนือเข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์แล้ว คือ มีอัตราผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป สูงกว่าร้อยละ 20 โดยทวีปอื่นๆ เข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุทั้งหมด ยกเว้นแอฟริกาทวีปเดียวที่ยังเป็นสังคมเยาว์วัย คือ มีอัตราผู้สูงอายุไม่ถึงร้อยละ 10 ประเทศที่มีอัตราผู้สูงอายุสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ญี่ปุ่น (ร้อยละ 35) อิตาลี (ร้อยละ 30) และโปรตุเกส (ร้อยละ 30)

สำหรับกลุ่มประเทศอาเซียนมีประชากรรวมทั้งหมด 671 ล้านคน โดยมีผู้สูงอายุมากถึงร้อยละ 11 ของประชากรทั้งหมด “ผู้สูงอายุวัยปลาย” ที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จาก 7.6 ล้านคน ในปี พ.ศ.2563 เป็น 8.6 ล้านคน ในปี พ.ศ.2564 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 13 ในปี พ.ศ.2564 โดยประเทศสิงคโปร์ คิดเป็นร้อยละ 22 ประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 19 ประเทศเวียดนาม คิดเป็นร้อยละ 13 ประเทศมาเลเซีย คิดเป็นร้อยละ 11 ประเทศอินโดนีเซีย คิดเป็นร้อยละ 10 ประเทศพม่า คิดเป็นร้อยละ 10 และประเทศบรูไน คิดเป็นร้อยละ 10

2.1.1 สถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทย

จากข้อมูลสำรวจประชากรผู้สูงอายุไทย ในปี 2563 โดยอ้างอิงข้อมูลจากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ประจำปี 2563 ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ประมาณ 12 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากรทั้งหมด (ประชากรรวม 66.5 ล้าน) โดยประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี 2565 และจากสถานการณ์สันามิประชากรรุ่นเกิดล้าน (เกิดระหว่างปี 2506 - 2526) จะกลายเป็นกลุ่มประชากรสูงอายุใหญ่ นอกจากนี้ ประชากรผู้สูงอายุชายจะมีจำนวน 5.1 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 42.5 ของผู้สูงอายุทั้งหมด ในขณะที่ประชากรผู้สูงอายุหญิง

มีจำนวน 6.9 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 57.5 ของผู้สูงอายุทั้งหมด คิดเป็นอัตราส่วนเพศได้เท่ากับผู้ชาย 73 คนต่อผู้หญิง 100 คน

- **การศึกษาของผู้สูงอายุ** ประมาณร้อยละ 76 ของผู้สูงอายุจบการระดับประถมศึกษา และต่ำกว่า โดยมีเพียงร้อยละ 14 ที่จบการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา ในขณะที่เดียวกันมีผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการศึกษาหรือไม่เคยเรียน (รวมถึงการศึกษานานๆ เช่น ระยะเวลาสั้น หลักสูตรที่ไม่ได้วุฒิการศึกษา เทียบระดับไม่ได้ เป็นต้น) ประมาณร้อยละ 10 และเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างเพศชายหญิง พบว่า ผู้สูงอายุชายมีสัดส่วนจบการศึกษากว่าระดับประถมศึกษาสูงกว่าผู้สูงอายุหญิง ในขณะที่สัดส่วนผู้สูงอายุหญิงที่ไม่เคยเรียนหนังสือหรือไม่ได้รับการศึกษากว่าผู้สูงอายุชายถึง 2 เท่า สำหรับการอ่านออกเขียนได้ ประมาณร้อยละ 84 ของผู้สูงอายุ สามารถอ่านออกเขียนได้ โดยสัดส่วนผู้สูงอายุหญิงที่อ่านออกเขียนได้ต่ำกว่าผู้สูงอายุชาย สอดคล้องกับระดับการศึกษาที่สำเร็จ และสัดส่วนผู้สูงอายุวัยต้นที่อ่านออกเขียนได้สูงกว่าผู้สูงอายุวัยปลาย

- **การสมรสและการเกื้อหนุนจากบุตร** ประมาณร้อยละ 63 ของผู้สูงอายุเป็นผู้ที่อยู่กับคู่สมรส รองลงมา คือ ผู้สูงอายุที่เป็นหม้าย หย่าร้าง แยกกันอยู่ และเคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ ร้อยละ 32 และเป็นผู้สูงอายุที่เป็นโสดประมาณร้อยละ 5 โดยผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตร ทั้งบุตรในครัวเรือนและบุตรนอกครัวเรือน ประมาณร้อยละ 65 และร้อยละ 79 ตามลำดับ ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 1,000 - 4,999 บาทต่อปี ในขณะที่เดียวกันผู้สูงอายุให้เงินแก่บุตรด้วย เช่นเดียวกัน ทั้งบุตรในครัวเรือนและบุตรนอกครัวเรือน ประมาณร้อยละ 17 และร้อยละ 8 ตามลำดับ

- **การอยู่อาศัยของผู้สูงอายุไทย** โดยในภาพรวมของประเทศไทยมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมดประมาณ 21.9 ล้านครัวเรือน เป็นครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ประมาณ 9.3 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 42 ของครัวเรือนทั้งหมด และในจำนวนดังกล่าวมีบางส่วนเป็นครัวเรือนที่มีความเปราะบางด้านองค์ประกอบอายุของสมาชิกในครัวเรือน กล่าวคือ มีครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุอยู่ลำพังคนเดียว ประมาณ 1.3 ล้านครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6 ของครัวเรือนทั้งหมด และมีครัวเรือนที่มีเฉพาะผู้สูงอายุอยู่ด้วยกันประมาณ 1.4 ล้านครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6 ของครัวเรือนทั้งหมด อย่างไรก็ตามในปัจจุบันบริบทสังคมของประเทศไทย บุตรมีแนวโน้มแยกไปตั้งครัวเรือนใหม่ในบริเวณใกล้เคียงกับผู้สูงอายุ และยังคงให้การสนับสนุนทางการเงิน สิ่งของ และความช่วยเหลือต่อผู้สูงอายุ ดังนั้น ประเด็นความเปราะบางด้านองค์ประกอบอายุของสมาชิกครัวเรือนอาจต้องพิจารณา ร่วมกับการมีบุตร และการได้รับการเกื้อหนุนจากบุตรด้วย

จากข้อมูลสถิติที่น่าสนใจ คือ ผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งต้องอาศัยอยู่ในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุหรือสถานสงเคราะห์ในสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 965 คน และในสังกัดของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จำนวน 1,293 คน

แม้จำนวนจะไม่ได้มากอย่างมีนัยสำคัญ แต่แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่รัฐต้องคำนึงถึงการสร้างทางเลือกให้กับผู้สูงอายุที่มีความต้องการและข้อจำกัดด้านการอยู่อาศัยที่แตกต่างหลากหลาย

ในประเด็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ เป็นความท้าทายสำคัญในสังคม ที่ปัจจุบันมีจำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่จะทำหน้าที่ดูแล/ให้การเกื้อหนุนผู้สูงอายุมีแนวโน้มลดลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ การดูแลโดยชุมชนเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการดูแลผู้สูงอายุ โดยในปี 2563 มีจำนวนผู้ดูแลผู้สูงอายุที่เป็นสวัสดิการของรัฐในทุกพื้นที่ของประเทศไทย หรือ อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) 1,027,036 คน อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ) 24,293 คน ผู้ดูแลผู้สูงอายุ (Caregiver) 86,829 คน ผู้จัดการการดูแลผู้สูงอายุ (Care Manager) 13,615 คน และอาสาสมัครบริบาลท้องถิ่น (อสบ.) 13,190 คน

- **การทำงานของผู้สูงอายุ** ปัจจุบันผู้สูงอายุไทยมีแนวโน้มทำงานเป็นแรงงานนอกระบบการคุ้มครองของรัฐและจะทำงานต่อไปจนกว่าร่างกายจะทำไม่ไหว โดยเมื่อสำรวจประชากรผู้สูงอายุที่ยังคงทำงาน พบว่า ประมาณร้อยละ 55 ของประชากรอายุ 60-64 ปี ยังคงทำงาน และประมาณร้อยละ 41 ของประชากรอายุ 65-69 ปี ที่ยังคงทำงานอยู่ โดยจากปัจจัยการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง และลักษณะอาชีพที่ไม่ได้กำหนดอายุเกษียณไว้อย่างชัดเจน สามารถเป็นโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งสาเหตุหนึ่งของผู้สูงอายุบางส่วนยังคงจำเป็นต้องทำงานหาเงินเลี้ยงครอบครัว เนื่องจากความยากจน หรือไม่มีบุตรทำหน้าที่สนับสนุนทางการเงิน หรือมีลูกหลานที่ต้องรับภาระดูแล หรือความไม่เพียงพอของสวัสดิการด้านการเงินของรัฐสำหรับผู้สูงอายุ

- **แหล่งรายได้และความพอเพียงของรายได้** ประมาณร้อยละ 34 ของผู้สูงอายุมีรายได้จากบุตรเป็นแหล่งรายได้หลักในการดำรงชีพในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา คือ รายได้จากการทำงาน ร้อยละ 31 และรายได้จากเบี้ยยังชีพจากราชการ ร้อยละ 20 ทั้งนี้ มีความแตกต่างระหว่างเพศชายหญิง โดยผู้สูงอายุชายมีแหล่งรายได้สำคัญที่สุดจากการทำงาน ร้อยละ 42 รองลงมาคือ รายได้จากบุตร ร้อยละ 27 และรายได้จากเบี้ยยังชีพ ร้อยละ 18 ส่วนผู้สูงอายุหญิงมีแหล่งรายได้สำคัญที่สุดจากรายได้จากบุตร ร้อยละ 40 รองลงมาคือ รายได้จากเบี้ยยังชีพจากราชการ ร้อยละ 23 และจากการทำงาน ร้อยละ 21

ด้านความเพียงพอของรายได้ ประมาณร้อยละ 50 ของผู้สูงอายุ ประเมินว่าตนเองมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ โดยมีผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 6 ที่มีรายได้เหลือเก็บ ซึ่งเห็นได้ว่ามีผู้สูงอายุจำนวนมากมีปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ทั้งกรณีเพียงพอเป็นบางครั้ง ประมาณร้อยละ 25 และกรณีมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพประมาณร้อยละ 18 โดยเฉพาะผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในขณะที่ประมาณร้อยละ 25 ของผู้สูงอายุไม่มีเงินออม

- **สวัสดิการด้านการเงินของรัฐสำหรับผู้สูงอายุ** ในปี 2563 มีผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ 9,663,169 คน ได้รับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพจากกองทุนประกันสังคม 598,550 คน และได้รับบำนาญชราภาพข้าราชการ 803,293 คน ซึ่งเห็นได้ว่าสวัสดิการด้านการเงินของรัฐสำหรับผู้สูงอายุครอบคลุมในกลุ่มผู้สูงอายุ แต่ยังคงมีความท้าทายเกี่ยวกับความพอเพียงของเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพและความแตกต่างของสวัสดิการด้านการเงินของรัฐสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละประเภท

- **สุขภาพ** พบว่า ร้อยละ 43 ประเมินว่าตนเองมีสุขภาพปานกลาง รองลงมา คือ ประเมินว่าตนเองมีสุขภาพดีและดีมาก ร้อยละ 42 และประเมินว่าตนเองมีสุขภาพไม่ดี ร้อยละ 25 ในขณะที่ร้อยละ 51 ที่สามารถมองเห็นได้ชัดโดยไม่ต้องสวมแว่นตา และผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงได้ยินเสียงชัดเจนโดยไม่ต้องใช้เครื่องช่วยฟัง จึงเห็นได้ว่า มีผู้สูงอายุบางส่วนมีปัญหาสุขภาพจนอาจกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันได้

- **สภาพแวดล้อม** ประมาณร้อยละ 77 มีห้องนอนชั้นล่างของบ้าน (รวมบ้านชั้นเดียว) ร้อยละ 59 นอนบนเตียง และร้อยละ 3 มีราวยึดเกาะหรือช่วยพยุงตัวในห้องนอน ซึ่งเห็นได้ว่า ยังมีผู้สูงอายุบางส่วนต้องพบกับความยากลำบากจากนอนบนบ้านชั้น 2 และการลุกขึ้นจากการนอนบนพื้น รวมทั้งการขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องนอนสำหรับผู้สูงอายุ สำหรับห้องน้ำ ประมาณร้อยละ 52 เป็นโถนั่งแบบห้อยขา และร้อยละ 48 ที่ใช้ส้วมแบบนั่งยอง ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ไม่เหมาะสมกับการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ผลการสำรวจเรื่องการหกล้มของผู้สูงอายุ พบว่า ประมาณร้อยละ 7 ของผู้สูงอายุเคยหกล้มในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา โดยส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากปัญหาทางกายภาพ เช่น การลื่น ร้อยละ 39 การสะดุด ร้อยละ 36

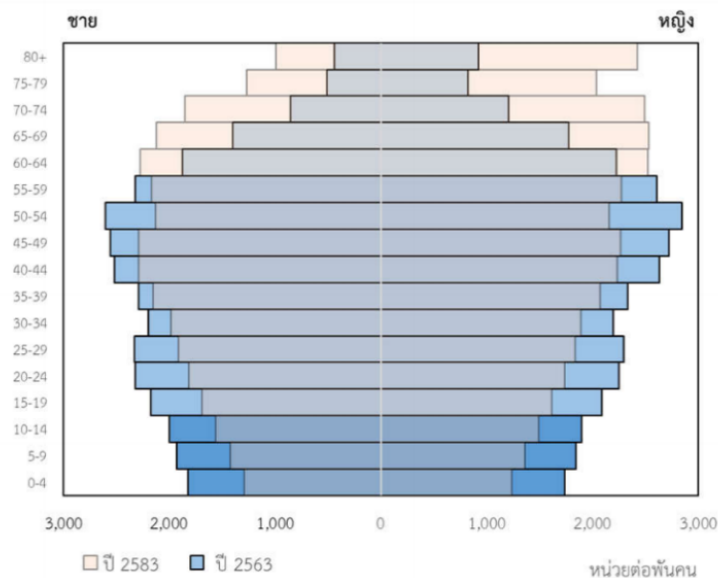
2.1.2 การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ผู้สูงอายุในอนาคต

จากการคาดการณ์ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่าจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุที่จะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะของผู้สูงอายุในอนาคต ซึ่งจะสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอนาคต

- **จำนวนผู้สูงอายุในอนาคตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว**

ผลการคาดการณ์ประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583 (ฉบับปรับปรุง) โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แสดงให้เห็นว่า จำนวนประชากรวัยผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากประมาณ 12.04 ล้านคนในปี 2563 เป็นประมาณ 20.51 ล้านคนในปี 2583 โดยเฉพาะจำนวนผู้สูงอายุเพศหญิง เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของอายุคาดการณเฉลี่ยของ

ประชากรจากการพัฒนาด้านสาธารณสุขและการแพทย์ของประเทศไทย ในขณะที่จำนวนประชากรวัยเด็กและประชากรวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัด จากการลดลงอย่างรวดเร็วของภาวะเจริญพันธุ์ในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมาจากนโยบายวางแผนครอบครัวและการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

แผนภาพที่ 1 พีระมิดจำนวนประชากรไทย ปี 2563 และปี 2583

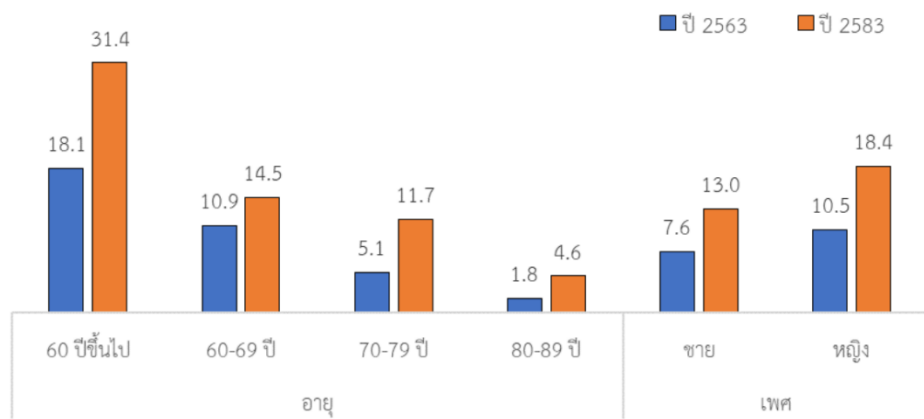
ผลของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุประชากรในอนาคต ทำให้อัตราส่วนศักยภาพเกื้อหนุนของประเทศไทยหรือจำนวนประชากรวัยแรงงานที่จะทำหน้าที่ในการสนับสนุนเกื้อกูลผู้สูงอายุ 1 คน มีแนวโน้มลดลงอย่างรวดเร็วจากประมาณ 3.57 คน ในปี 2563 ลดลงเหลือเพียง 1.78 คน ในอีก 20 ปีข้างหน้า เนื่องจากเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุ และการลดลงของจำนวนประชากรวัยแรงงาน โอกาสทางเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศที่ลดลงจากการลดลงของจำนวนประชากรวัยแรงงานอาจกระทบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอนาคตได้

อย่างไรก็ตาม ดัชนีอัตราส่วนศักยภาพเกื้อหนุน แสดงให้เห็นถึงโอกาสที่ผู้สูงอายุจะได้รับการเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจจากประชากรวัยแรงงานผ่านระบบสวัสดิการและการคุ้มครองทางสังคม เป็นการถ่ายโอนความมั่งคั่งระหว่างรุ่นของประชากร โดยกำหนดให้ประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี จัดเป็นกลุ่มวัยพึ่งพิงทางเศรษฐกิจ หากประชากรในอนาคตมีการเตรียมความพร้อมเพื่อยามชราภาพอย่างเหมาะสม หรือยังคงเป็นกำลังแรงงานอย่างต่อเนื่องหลังอายุ 60 ปี การลดลงของอัตราส่วนศักยภาพเกื้อหนุนจะไม่กระทบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอนาคต

- การเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะของผู้สูงอายุในอนาคต

- สัดส่วนผู้สูงอายุวัยปลาย และสัดส่วนเพศหญิงเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

พบว่า สัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปในปี 2583 เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในทุกกลุ่มอายุ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุวัยปลายที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นประมาณ 1.5 เท่า เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของอายุคาดหมายเฉลี่ยของประชากรไทย

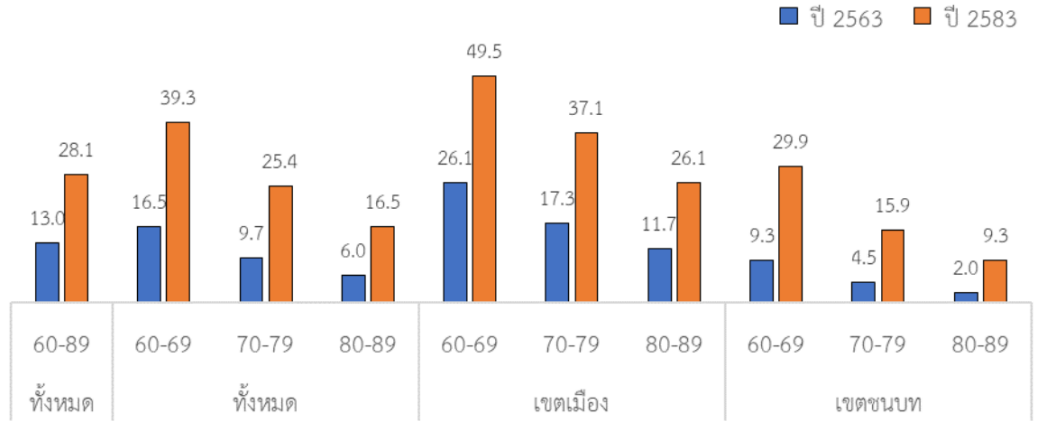
แผนภาพที่ 2 แสดงสัดส่วนผู้สูงอายุในปี 2563 และ 2583 จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ

แนวโน้มดังกล่าวไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้ชายหรือผู้หญิง เห็นได้จากในปี 2583 สัดส่วนของผู้สูงอายุเพศชาย และสัดส่วนผู้สูงอายุเพศหญิงที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะสัดส่วนผู้สูงอายุเพศหญิงที่เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 18 ในปี 2563 ในขณะที่ความแตกต่างของสัดส่วนผู้สูงอายุชายกับผู้สูงอายุหญิงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากประมาณร้อยละ 3 ในปี 2563 เป็นร้อยละ 5 ในปี 2584 ผลการคาดประมาณย่อมอนุมานได้ว่า ในอนาคต 20 ปีข้างหน้าประชากรไทยจะมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มเป็นผู้สูงอายุเพศหญิง

- ผู้สูงอายุมีทุนมนุษย์ด้านการศึกษาเพิ่มสูงขึ้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการศึกษาของผู้สูงอายุโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตามรุ่นปีเกิดของประชากรจากข้อมูลการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร พ.ศ. 2558 – 2559 พบว่า สัดส่วนประชากรอายุ 60 - 89 ปี ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไปเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจากร้อยละ 13 ในปี 2563 เป็นร้อยละ 28 โดยระดับการศึกษาของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นในทุกกลุ่มอายุ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุตอนต้นที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป ร้อยละ 39 ในปี 2583 ในขณะเดียวกันการเพิ่มขึ้นของทุนมนุษย์ด้านการศึกษาของผู้สูงอายุไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มของผู้สูงอายุในเขตเมืองที่มีการศึกษาสูงกว่า แต่ผู้สูงอายุในเขตชนบทในทุกกลุ่มอายุมีการศึกษาเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน (เพิ่มขึ้นประมาณ 2 เท่า)

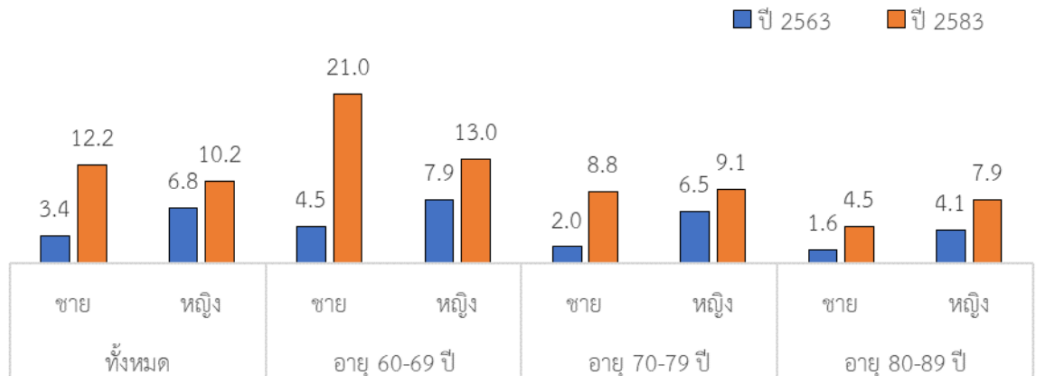
การเพิ่มขึ้นของทุนมนุษย์ด้านการศึกษาของผู้สูงอายุในทุกกลุ่มอายุ ทั้งในเขตเมือง และ เขตชนบท ย่อมเป็นโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอนาคต หากมีมาตรการส่งเสริม การเตรียมความพร้อม เพื่อยามชราภาพอย่างเหมาะสม

แผนภาพที่ 3 แสดงสัดส่วนผู้สูงอายุที่จบชั้นมัธยมขึ้นไปในปี 2563 และ 2583 จำแนกตามกลุ่มอายุ และที่อยู่อาศัย

- ผู้สูงอายุในอนาคตมีแนวโน้มไม่มีผู้ดูแลในช่วงท้ายของชีวิต

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะของผู้สูงอายุปี 2563 เปรียบเทียบกับปี 2583 พบว่า การครองโสดถาวรเพิ่มขึ้นในกลุ่มผู้สูงอายุชาย จากร้อยละ 3 เป็นร้อยละ 12 และผู้สูงอายุหญิง จากร้อยละ 7 เป็นร้อยละ 10 โดยการครองโสดถาวรของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นในทุกกลุ่มอายุ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ชายตอนต้น เช่นเดียวกับกับสัดส่วนผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตรเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11 ในปี 2563 เป็นร้อยละ 16 ในปี 2568 โดยเฉพาะผู้สูงอายุวัยต้น และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง

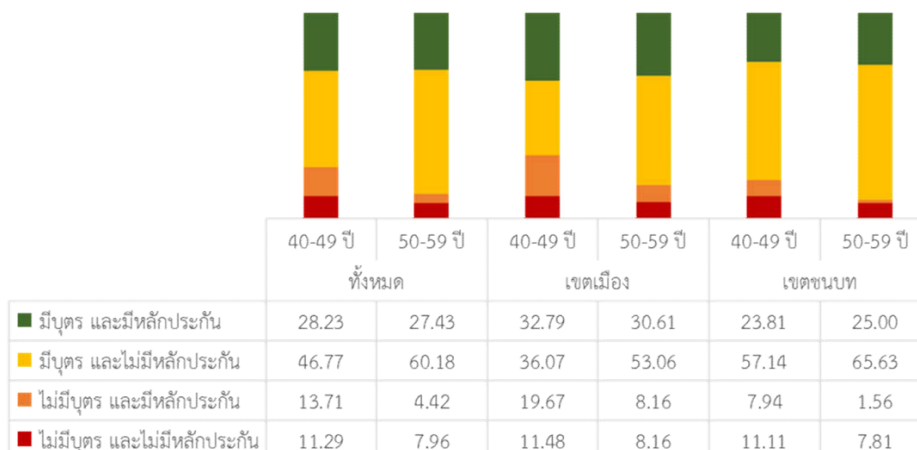
แผนภาพที่ 4 แสดงสัดส่วนผู้สูงอายุชายและหญิงที่ครองโสดถาวรในปี 2563 และ 2583 จำแนกตามกลุ่มอายุ

ผู้สูงอายุในอนาคตมีแนวโน้มครองโสดถาวรเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันบุตรจะทำหน้าที่สนับสนุนด้านการเงินและสิ่งของ รวมทั้งการดูแลกิจวัตรประจำวันในช่วงท้ายของชีวิตมีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัดไม่ว่าจะเป็นเขตเมืองหรือเขตชนบท การเปลี่ยนแปลงของการสมรสและการมีบุตรของผู้สูงอายุในอนาคตดังกล่าว อาจนำไปสู่การปรับเปลี่ยนแนวนโยบายเกี่ยวกับระบบการดูแลระยะยาวที่อาจจำเป็นต้องสนับสนุนให้ชุมชน รัฐ และเอกชนเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในเขตเมืองที่มีเครือข่ายทางสังคมในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเข้มแข็งน้อยกว่าในชนบท

● **ความมั่นคงทางรายได้ยามชราภาพของประชากรไทย**

โดยพิจารณาจากหลักประกันรายได้ยามชราภาพแบบไม่เป็นทางการ คือ การมีบุตร และหลักประกันรายได้ยามชราภาพแบบเป็นทางการ คือ กลุ่มประชากรที่ปัจจุบันทำงานเป็นข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือกลุ่มประชากรที่เป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ และกองทุนการออมแห่งชาติ

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรไทยอายุ 40-49 ปี และอายุ 50-59 ปี จัดอยู่ในกลุ่มสี่เหลี่ยม คือ มีบุตร แต่ไม่มีหลักประกันทางรายได้ยามชราภาพแบบทางการ โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท และประมาณ 1 ใน 5 จัดอยู่กลุ่มสี่แฉงไม่มีความมั่นคงทางรายได้ยามชราภาพ (ไม่มีบุตร และไม่มีหลักประกันแบบทางการ) ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท สำหรับกลุ่มสี่เหลี่ยมที่มีบุตรและมีหลักประกันแบบทางการมีประมาณร้อยละ 28 ของประชากรไทยอายุ 40-49 ปี และอายุ 50-59 ปี จึงเห็นได้ว่า ความมั่นคงทางรายได้ยามชราภาพของประชากรไทยในอนาคตจะยังคงเป็นความท้าทายสำคัญ โดยเฉพาะในเขตเมืองที่มีสัดส่วนประชากรที่ไม่มีบุตรและพึ่งพาหลักประกันทางรายได้ยามชราภาพแบบทางการสูงกว่าเขตชนบทอย่างเห็นได้ชัด

แผนภาพที่ 5 แสดงความมั่นคงทางรายได้ยามชราภาพของประชากรไทย ปี 2563

- **การเข้าถึงเทคโนโลยีของผู้สูงอายุ**

จากรายงานการสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าในกลุ่มประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 9.6 ในปี พ.ศ.2558 ที่ใช้อินเทอร์เน็ต และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 24.3 ในปี พ.ศ. 2561 ในขณะที่ประชากรในวัยอื่นกว่าร้อยละ 70 สามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ โดยร้อยละ 93.5 ของกลุ่มประชากรวัย 15-24 ปี และร้อยละ 74.6 ของประชากรในกลุ่มอายุ 6-14 ปี สามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ สะท้อนถึงความแตกต่างและช่องว่างระหว่างคนแต่ละรุ่นในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชากรสูงอายุ ดังนั้น หากจะพัฒนาศักยภาพคนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มาตรการการส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมในกลุ่มประชากรสูงอายุ จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการ

จากสถานการณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงวัยและการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุอย่างเหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็นที่ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนต้องร่วมมือกันวางแผนนโยบายและมาตรการเชิงรุก รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยและนวัตกรรม เพื่อรองรับต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งการเตรียมความพร้อมของประชากรวัยก่อนสูงอายุและประชากรสูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ โดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้สนับสนุนการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานในระบบวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) เพื่อสนับสนุนให้ประเทศมีความพร้อมในการเป็นสังคมสูงวัยสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และการอยู่ร่วมกันของคนทุกช่วงวัย

2.2 สภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) จัดตั้งโดยรัฐบาลภายใต้ชื่อ “สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ” เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2502 และเปลี่ยนเป็น “สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ” เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ต่อมาได้มีการปรับโครงสร้างและควบรวมหน่วยงานด้านการอุดมศึกษาและด้านวิจัยและพัฒนาจาก 4 หน่วยงาน คือ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ผนวกเป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดย วช. ปรับบทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562 ซึ่งมีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวกับการให้ทุนวิจัยและนวัตกรรม การจัดทำฐานข้อมูลและดัชนีด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ การริเริ่ม ขับเคลื่อนและประสานการดำเนินงานโครงการวิจัยและนวัตกรรมที่สำคัญของประเทศ การจัดทำมาตรฐานและจริยธรรมการวิจัย การส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้เพื่อใช้ประโยชน์ การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัยและนวัตกรรม และการให้รางวัล ประกาศเกียรติคุณ หรือยกย่องบุคคลหรือ หน่วยงานด้านการวิจัยและนวัตกรรม

2.2.1 ยุทธศาสตร์สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ พ.ศ. 2566 – 2570

ยุทธศาสตร์สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ พ.ศ. 2566 – 2570 ได้จัดทำขึ้นโดยยึดตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) รวมทั้ง ควบคู่กับแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) (พ.ศ. 2566 - 2570) โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของบริบทของโลกในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

วิสัยทัศน์ วช. “เป็นหน่วยงานหลักที่ขับเคลื่อนระบบวิจัยและนวัตกรรมให้เข้มแข็ง ด้วยการสนับสนุนทุนวิจัย พัฒนาบุคลากร และพัฒนาระบบนิเวศการวิจัยและนวัตกรรมตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ”

พันธกิจของ วช.

(1) การให้ทุนวิจัยและนวัตกรรมหลักของประเทศ
 (2) การจัดทำฐานข้อมูลและดัชนีวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ
 (3) การริเริ่ม ขับเคลื่อนและประสานการดำเนินงานโครงการวิจัยและนวัตกรรมที่สำคัญของประเทศ

- (4) การจัดทำมาตรฐานและจริยธรรมการวิจัย
 (5) การส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้เพื่อใช้ประโยชน์
 (6) การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านวิจัยและนวัตกรรม
 (7) การให้รางวัล ประกาศเกียรติคุณหรือยกย่องบุคคลหรือหน่วยงานด้านวิจัยและนวัตกรรม

ยุทธศาสตร์ ของ วช.

- **ยุทธศาสตร์ที่ 1** ยกระดับสังคมให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ให้เป็นฐานการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประเทศแบบก้าวกระโดดและอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าประสงค์ ดังนี้ 1) คุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่มในสังคมไทยทั้งด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และการเข้าถึงบริการและสวัสดิการของรัฐ 2) ความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพ มีการกระจายความเจริญของเมืองและชนบท รวมทั้งสนับสนุนระบบเศรษฐกิจฐานราก 3) องค์กรความรู้พื้นฐานเพื่อการสะสมองค์ความรู้ การต่อยอดไปสู่การประยุกต์ใช้ และการต่อยอดไปสู่ นวัตกรรมทางเศรษฐกิจหรือทางสังคม 4) โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการวิจัย และนวัตกรรม และจำนวนบุคลากรวิจัยและนวัตกรรมที่มีศักยภาพ และ 5) การเข้าเป็นหุ้นส่วนกันระหว่างผู้ใช้เทคโนโลยี ผู้ให้บริการเทคโนโลยี ทั้งในภาครัฐและเอกชน กับกลุ่มนักวิจัย และบูรณาการ ความเชี่ยวชาญกับหน่วยงานได้อย่างคล่องตัว

- **ยุทธศาสตร์ที่ 2** ขับเคลื่อนระบบนิเวศวิจัยและนวัตกรรมให้เข้มแข็ง โดยมีเป้าประสงค์ ดังนี้ 1) ยกระดับหน่วยงานที่ดำเนินการวิจัยและนวัตกรรมได้รับการรับรองตามมาตรฐานการวิจัยเป็นที่ยอมรับตามหลักสากล และ 2) พัฒนาบุคลากรด้านวิจัยและนวัตกรรมตรงตามความต้องการของประเทศและสอดคล้องกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

- **ยุทธศาสตร์ที่ 3** พัฒนาและบูรณาการ ระบบข้อมูลสารสนเทศกลางด้าน ววน. ของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าประสงค์ ดังนี้ 1) การใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศกลางด้าน ววน. ของประเทศ อย่างมีประสิทธิภาพ และ 2) หน่วยงานในระบบ ววน. เชื่อมโยงแลกเปลี่ยน และใช้ข้อมูลสารสนเทศกลางด้าน ววน. ที่เป็นชุดเดียวกัน

- **ยุทธศาสตร์ที่ 4** ปรับรูปแบบการบริหารองค์กรให้มีความคล่องตัวพร้อมขับเคลื่อนสู่อนาคต โดยมีเป้าประสงค์ ดังนี้ 1) บุคลากร วช. มีสมรรถนะตรงตามพันธกิจที่ได้รับมอบหมาย และสามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา 2) มีระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ คล่องตัว พร้อมปรับตัวตามสถานการณ์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สามารถบูรณาการกับหน่วยงานภายในและภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) เป็นองค์กรดิจิทัล และ 4) มีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

2.2.2 สถานะแวดล้อมของภารกิจการวิจัยและนวัตกรรมของประเทศ ด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย

หน้าที่ความรับผิดชอบ

(1) สนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยให้แก่บุคคล คณะบุคคล ชุมชน หน่วยงานอื่นของรัฐ หรือหน่วยงานภาคเอกชน ติดตาม ช่วยเหลือ และประเมินผลโครงการที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมให้ประสบผลสัมฤทธิ์

(2) จัดทำนโยบายและหลักเกณฑ์การจัดสรรทุนด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และระบบการจัดสรรทุนรวมทั้ง จัดทำหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขอรับทุน กลั่นกรองคำขอรับทุน และจัดสรรทุนให้แก่ผู้รับทุน

(3) จัดทำข้อเสนอ และริเริ่มโครงการวิจัยและนวัตกรรมที่สำคัญของประเทศด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยรวมทั้งส่งเสริม สนับสนุน และประสานให้ผู้รับทุนรวมตัวกันรับทุนและดำเนินโครงการที่ได้รับการสนับสนุน

(4) บริหารแผนงานด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย และงานวิจัยเพื่อตอบโจทย์ท้าทายสังคม หรือด้านอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย วิเคราะห์ สังเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ตามนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

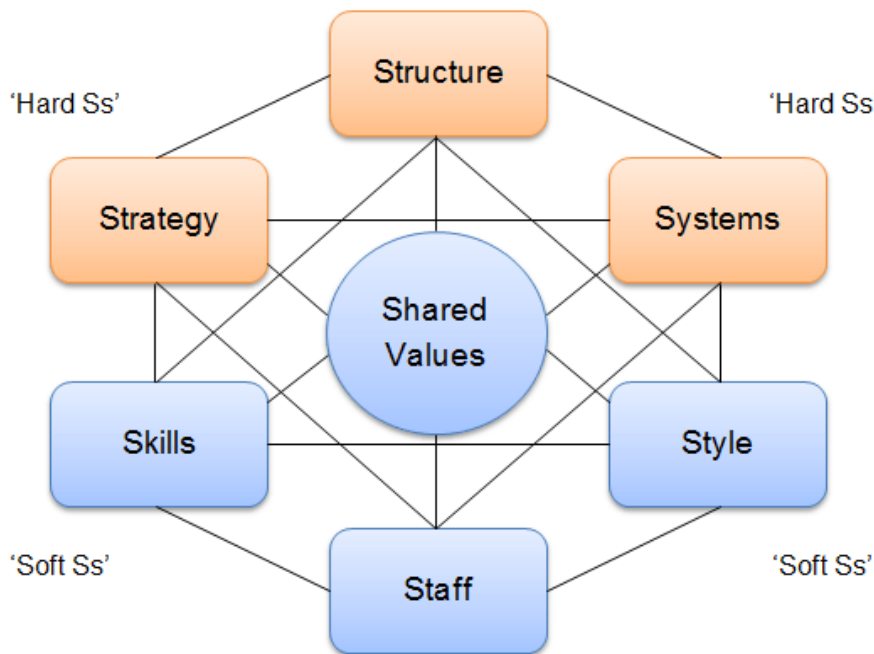
(5) ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ วิทยาการหรือเทคโนโลยี เกี่ยวกับการวิจัยและนวัตกรรม ด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย

2.3 การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (STRATEGIC ANALYSIS)

การประเมินสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย ทั้งภายในและภายนอก เป็นการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมเพื่อค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย อันได้แก่ โอกาส (Opportunities) และภัยคุกคาม (Threats) ตลอดจนเพื่อค้นหาศักยภาพ จุดแข็ง (Strengths) และจุดด้อย (Weaknesses) ของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ในการขับเคลื่อนแผนการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยของประเทศสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป้าหมายที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

2.3.1 การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายในองค์กร

การประเมินปัจจัยภายในของภารกิจการวิจัยและนวัตกรรมของประเทศด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) โดยใช้กรอบแนวคิด McKinsey 7'S Framework ใน 7 มิติ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์โครงสร้าง (Structure) 2) ระบบการทำงาน (System) 3) บุคลากร (Staff) 4) ทักษะ ความรู้ ความสามารถ (Skills) 5) รูปแบบการบริหารจัดการ (Style) 6) กลยุทธ์องค์กร (Strategy) และ 7) ค่านิยมร่วม (Shared ซึ่งสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 7 กรอบแนวคิด McKinsey 7'S Framework

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมภายใน ด้วย McKinsey 7'S Framework

ประเด็น การวิเคราะห์	ผลกระทบต่อภารกิจและนวัตกรรมของประเทศ ด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย	
	ประเด็นที่เป็นจุดแข็ง (S)	ประเด็นที่เป็นจุดอ่อน (W)
โครงสร้างองค์กร (Structure)	<p>S1: มีโครงสร้างตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562 ชัดเจน</p> <p>S2: เป็นหน่วยงานหลักในการให้ทุนวิจัยด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยของประเทศ</p>	<p>W1: โครงสร้างเป็นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการฯ ปรับเปลี่ยนค่อนข้างยาก</p>
กลยุทธ์ขององค์กร (Strategy)	<p>S3: ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปีที่ถ่ายทอดเป้าหมาย และตัวชี้วัดจากยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ควบคู่กับแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.)</p> <p>S4: มีการทบทวนแผนยุทธศาสตร์แผนปฏิบัติการและจัดทำเป็นลักษณะแผนปฏิบัติการ โดยมองภาพอนาคตในระยะ 5 ปี</p>	<p>W2: ยังขาดความชัดเจนในการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบจากผลงานวิจัยและนวัตกรรม รวมถึงการขับเคลื่อนและเชื่อมโยงผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม</p> <p>W3: ขาดการสื่อสารด้านยุทธศาสตร์ขององค์กรลงสู่เจ้าหน้าที่ในองค์กร</p>
ระบบในการดำเนินงานขององค์กร (System)	<p>S5: มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยทั้งกระบวนการ</p> <p>S6: มีระบบข้อมูลสารสนเทศด้านวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (NRIS)</p> <p>S7: กระบวนการมีความชัดเจน และมีการกำหนดระยะเวลาในแต่ละขั้นตอน</p>	<p>W4: ขาดความคล่องตัวในการประสานงานกับหน่วยงานภายใน</p>
ลักษณะแบบแผนหรือพฤติกรรมของผู้บริการองค์กร (Style)	<p>S8: มีการมอบอำนาจในการกำกับดูแลที่ชัดเจนตามประเด็นวิจัยและนวัตกรรม</p>	<p>W5: การบังคับบัญชาที่มีลำดับชั้นหลายลำดับขั้น ทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการทำงาน</p>

ประเด็นการวิเคราะห์	ผลกระทบต่อการวิจัยและนวัตกรรมของประเทศ ด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย	
	ประเด็นที่เป็นจุดแข็ง (S)	ประเด็นที่เป็นจุดอ่อน (W)
บุคลากรในองค์กร (Staff)	S9: บุคลากรความสามารถในการปฏิบัติงานภายใต้ข้อจำกัด	W6: บุคลากรส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างชั่วคราว มีความเสี่ยงในการเปลี่ยนแปลงและขาดความต่อเนื่องในการทำงาน W7: ได้รับการจัดสรรอัตรากำลังน้อย ไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนการดำเนินงานตามภารกิจ
ความรู้ความสามารถของบุคลากร (Skill)	S10: บุคลากรมาจากสาขาวิชาด้านวิทยาศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้องครอบคลุมประเด็นวิจัยที่รับผิดชอบ S11: มีแผนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการบริหารจัดการทุนวิจัยและนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง S12: บุคลากรมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการบริหารจัดการทุนวิจัยและนวัตกรรม	W8: ขาดทักษะด้านภาษาในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานระหว่างประเทศ W9: ทักษะการคิด วิเคราะห์และมองภาพรวม เชื่อมโยงระบบ ววน. และยุทธศาสตร์การวิจัยของประเทศ (ภาพรวมองค์กร ประเทศ)
ค่านิยม (Shared Value)	S13: มีการกำหนดค่านิยมอย่างชัดเจน	W10: ขาดการส่งเสริมค่านิยม และการสร้างจุดหมายร่วมกันขององค์กร

2.3.2 การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกองค์กร

การวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย จะถูกวิเคราะห์หาปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อสถานการณ์การเข้าสู่สังคมสูงวัยของประเทศไทย ด้วยเครื่องมือ PEST Analysis ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 ปัจจัย ดังนี้

- 1) P (Political and Legal) คือ ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย
- 2) E (Economical) คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ
- 3) S (Social) คือ ปัจจัยด้านสังคม
- 4) T (Technological) คือ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีหรือเทคนิคที่จะนำมาใช้

ซึ่งสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ด้วย PEST analysis ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอก ด้วย PEST analysis

ประเด็น การวิเคราะห์	ผลกระทบต่อการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย	
	ประเด็นที่เป็นโอกาส (O)	ประเด็นที่เป็นภัยคุกคาม (T)
ปัจจัยด้านการเมือง และกฎหมาย (Political and Legal)	<p>O1: การวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยเป็นประเด็นที่ถูกให้ความสำคัญในแผนทุกระดับของประเทศ</p> <p>O2: พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 สร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้รับทุนในการสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่ตรงกับความต้องการของตลาด รวมถึงเกิดธุรกิจจัดตั้งใหม่ Startup ที่ขับเคลื่อนธุรกิจนวัตกรรมมากขึ้น</p> <p>O3: มีกฎหมาย/ยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านผู้สูงอายุรองรับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ</p>	<p>T1: การเปลี่ยนแปลงนโยบายการวิจัยและนวัตกรรมตามวาระของผู้บริหาร ส่งผลให้การดำเนินการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยขาดความต่อเนื่อง</p> <p>T2: ประเด็นวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย เปลี่ยนแปลงรวดเร็วตามบริบทของสังคมและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร</p> <p>T3: การละเมิดสิทธิ/ แสวงหาประโยชน์จากผู้สูงอายุมิแนวโน้มมากขึ้น</p>
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economic)	<p>O4: การส่งเสริมการลงทุนจากภาคเอกชน ทั้งรูปแบบเงินสด (In-Cash) และการสนับสนุนอื่น (In-Kind)</p>	<p>T4: การชะลอตัวของเศรษฐกิจจากสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชน</p>
ปัจจัยด้านสังคม (Social)	<p>O5: รัฐบาลให้ความสำคัญกับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ โดยมีนโยบายและมาตรการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ</p> <p>O6: ชุมชนมีความตื่นตัวในการพัฒนาชุมชน สังคมทำให้เกิดโอกาสที่ดีในการนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดสู่ชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนา</p> <p>O7: ความร่วมมือจากภาคประชาชนในการกำหนดโจทย์และร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยและนวัตกรรม</p>	<p>T5: บริบทการดำรงชีวิตของคนในสังคมที่มีความแตกต่างจากในอดีต ขนาดครัวเรือนและรูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุเปลี่ยนไป</p> <p>T6: การลงทุนวิจัยด้านสังคมใช้ระยะเวลาอันยาวนานกว่าจะเห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม</p>
ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technological)	<p>O8: ฐานข้อมูลสารสนเทศกลางด้านวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม (ววน.)</p> <p>O9: การสื่อสารออนไลน์ มีส่วนสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้ถึงประเด็นการเข้าสู่สังคมสูงวัยและผลกระทบที่เกิดขึ้นให้กับประชาชนในวงกว้าง</p>	<p>T7: ขาดเครื่องมือที่ช่วยวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม</p>

2.3.3 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ปัจจัยภายในของภารกิจการวิจัยและนวัตกรรมของประเทศด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) โดยใช้ SWOT Analysis สามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ SWOT Analysis

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
S1: มีโครงสร้างตามกฎกระทรวงชัดเจน	W1: โครงสร้างเป็นตามกฎกระทรวงปรับเปลี่ยนยาก
S2: เป็นหน่วยงานหลักในการให้ทุนวิจัยด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยของประเทศ	W2: ขาดความชัดเจนในการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบจากผลงานวิจัยและนวัตกรรม รวมถึงการขับเคลื่อนและเชื่อมโยงผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม
S3: ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติราชการประจำปีที่ถ่ายทอดเป้าหมาย และตัวชี้วัดจากยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ควบคู่กับแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	W3: ขาดการสื่อสารด้านยุทธศาสตร์ขององค์กรลงสู่เจ้าหน้าที่ในองค์กร
S4: มีการทบทวนแผนยุทธศาสตร์แผนปฏิบัติการและจัดทำเป็นลักษณะแผนปฏิบัติการโดยมองภาพอนาคตในระยะ 5 ปี	W4: ขาดความคล่องตัวในการประสานงานกับหน่วยงานภายใน
S5: มีอำนาจหน้าที่ในการการบริหารจัดการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยทั้งกระบวนการ	W5: การบังคับบัญชาที่มีลำดับชั้นหลายลำดับชั้นทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการทำงาน
S6: มีระบบข้อมูลสารสนเทศด้านวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (NRIIS)	W6: บุคลากรส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างชั่วคราว ซึ่งมีความเสี่ยงที่จะเปลี่ยนแปลงและขาดความต่อเนื่องในการทำงาน
S7: กระบวนการมีความชัดเจน และมีการกำหนดระยะเวลาในแต่ละขั้นตอน	W7: ได้รับการจัดสรรอัตรากำลังน้อย ไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนการดำเนินงานตามภารกิจ
S8: มีการมอบอำนาจในการกำกับดูแลที่ชัดเจนตามประเด็นวิจัยและนวัตกรรม	W8: ขาดทักษะด้านภาษาในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานระหว่างประเทศ
S9: บุคลากรความสามารถในการปฏิบัติงานภายใต้ข้อจำกัด	W9: ทักษะการคิด วิเคราะห์และมองภาพรวม เชื่อมโยงระบบ ววน. และยุทธศาสตร์การวิจัยของประเทศ (ภาพรวมองค์กร ประเทศ)
S10: บุคลากรมาจากสาขาวิชาด้านวิทยาศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้องครอบคลุมประเด็นวิจัยที่รับผิดชอบ	W10: ขาดการส่งเสริมค่านิยม และการสร้างจุดหมายร่วมกันขององค์กร
S11: มีแผนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการบริหารจัดการทุนวิจัยและนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง	
S12: บุคลากรมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการบริหารจัดการทุนวิจัยและนวัตกรรม	
S13: มีการกำหนดค่านิยมอย่างชัดเจน	

โอกาส (Opportunities)	ภัยคุกคาม (Threats)
O1: การวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยเป็นประเด็นที่ถูกต้องให้ความสำคัญในแผนทุกระดับของประเทศ	T1: การเปลี่ยนแปลงนโยบายการวิจัยและนวัตกรรมตามวาระของผู้บริหาร ส่งผลให้การดำเนินการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยขาดความต่อเนื่อง
O2: พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 สร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้รับทุนในการสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่ตรงกับความต้องการของตลาด รวมถึงเกิดธุรกิจจัดตั้งใหม่ Startup ที่ขับเคลื่อนธุรกิจนวัตกรรมมากขึ้น	T2: ประเด็นวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย เปลี่ยนแปลงรวดเร็วตามบริบทของสังคมและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร
O3: มีกฎหมาย/ยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านผู้สูงอายุรองรับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ	T3: การละเมิดสิทธิ/แสวงหาประโยชน์จากผู้สูงอายุมีแนวโน้มมากขึ้น
O4: การส่งเสริมการลงทุนจากภาคเอกชน ทั้งรูปแบบเงินสด (In-Cash) และการสนับสนุนอื่น (In-Kind)	T4: การชะลอตัวของเศรษฐกิจจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชน
O5: รัฐบาลให้ความสำคัญกับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ โดยมีนโยบายและมาตรการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	T5: บริบทการดำรงชีวิตของคนในสังคมที่มีความแตกต่างจากในอดีต ขนาดครัวเรือนและรูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุเปลี่ยนไป
O6: ชุมชนมีความตื่นตัวในการพัฒนาชุมชน สังคม ทำให้เกิดโอกาสที่ดีในการนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดสู่ชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนา	T6: การลงทุนวิจัยด้านสังคมใช้ระยะเวลานานกว่าจะเห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม
O7: ความร่วมมือจากภาคประชาชนในการกำหนดโจทย์และร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยและนวัตกรรม	T7: ขาดเครื่องมือที่ช่วยวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
O8: ฐานข้อมูลสารสนเทศกลางด้านวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม (ววน.)	
O9: สื่อสังคมออนไลน์มีส่วนสำคัญในการสร้างความตระรูถึงประเด็นผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง	

2.4 การประเมินสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

2.4.1 การกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนการประเมินสถานะแวดล้อมภายในและภายนอก

ผู้ศึกษาได้จัดทำแบบวิเคราะห์เพื่อหาค่าถ่วงน้ำหนักสถานะแวดล้อมภายในและภายนอก และส่งต่อให้กลุ่มตัวอย่างทั้งที่เป็นข้าราชการของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ระดับชำนาญการ และชำนาญการพิเศษ จำนวน 5 ท่าน เพื่อให้คะแนนถ่วงน้ำหนักรายประเด็น โดยกำหนดให้คะแนนถ่วงน้ำหนักรวมทุกข้อมีค่าไม่เกิน 1 ซึ่งสรุปได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าน้ำหนักของรายการปัจจัยสถานะแวดล้อมภายใน

รายการปัจจัยภายใน	คนที่					ค่าน้ำหนัก คะแนนเฉลี่ย
	1	2	3	4	5	
S1: Structure (โครงสร้างองค์กร)	0.10	0.15	0.10	0.15	0.10	0.12
S2: Strategy (กลยุทธ์ขององค์กร)	0.20	0.20	0.20	0.20	0.20	0.20
S3: System (ระบบการปฏิบัติงาน)	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15
S4: Style (รูปแบบการบริหารองค์กร)	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10
S5: Staff (บุคลากรในองค์กร)	0.2	0.2	0.2	0.2	0.15	0.19
S6: Skills (ทักษะบุคลากร)	0.15	0.10	0.10	0.10	0.20	0.13
S7: Shared Values (ค่านิยมร่วม)	0.10	0.10	0.15	0.10	0.10	0.11
น้ำหนักคะแนนรวม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00

จากตารางที่ 4 ข้างต้น พบว่าปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของภารกิจ การวิจัยและนวัตกรรมของประเทศด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ กลยุทธ์ขององค์กร (Strategy) บุคลากรในองค์กร (Staff) ระบบการปฏิบัติงานขององค์กร (System) ความรู้ความสามารถของบุคลากร (Skills) โครงสร้างองค์กร (Structure) ค่านิยม (Shared Value) และรูปแบบการบริหารองค์กร (Style)

ตารางที่ 5 ค่าน้ำหนักของรายการปัจจัยสถานะแวดล้อมภายนอก

รายการปัจจัยภายนอก	คนที่					ค่าน้ำหนัก คะแนนเฉลี่ย
	1	2	3	4	5	
P: Political and Legal (ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย)	0.25	0.20	0.25	0.10	0.20	0.20
E: Economic (ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ)	0.25	0.25	0.25	0.35	0.20	0.26
S: Social (ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม)	0.25	0.30	0.25	0.35	0.30	0.29
T: Technological (ปัจจัยด้านเทคโนโลยี)	0.25	0.25	0.25	0.20	0.30	0.25
น้ำหนักคะแนนรวม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00

จากตารางที่ 5 ข้างต้น พบว่าปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของภารกิจ การวิจัยและนวัตกรรมของประเทศด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม (Social) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economic) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technological) และ ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย (Political and Legal)

2.4.2 การวิเคราะห์ห้องกรง์โดยการประเมินสถานะแวดล้อมภายในและภายนอก

ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์ข้าราชการและพนักงานราชการของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนของหน่วยงาน จำนวน 20 ท่าน เพื่อให้ประเมินประเด็นที่จะมีผลกระทบต่อการทำงานด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย โดยให้เป็นลำดับคะแนนจาก “0” หมายถึง ประเด็นดังกล่าวไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของประเทศด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย จนถึง “5” หมายถึง ประเด็นดังกล่าวมีผลกระทบต่อการทำงานฯ มากที่สุด ซึ่งสามารถสรุปคะแนนเฉลี่ยได้ดังตารางที่ 6 และ 7

ตารางที่ 6 ค่าคะแนนเฉลี่ยสถานะแวดล้อมภายใน

ประเด็นสำคัญ	จุดแข็ง: Strengths		จุดอ่อน: Weaknesses	
	คะแนนเฉลี่ย	Strengths	คะแนนเฉลี่ย	Weaknesses
S1: Structure	4.5	S1	4.5	W1
	4.8	S2		
S2: Strategy	4.5	S3	4.5	W2
	4.8	S4	4	W3
S3: System	4.5	S5	4.5	W4
	4.8	S6		
	4.8	S7		
S4: Style	4.5	S8	4	W5
S5: Staff	4.8	S9	4.5	W6
			4	W7
S6: Skills	4.8	S10	4.5	W8
	4.5	S11	4	W9
	4.5	S12		
S7: Shared Values	4.5	S13	4	W10
รวมคะแนนเฉลี่ย	4.63		4.26	

ตารางที่ 7 ค่าคะแนนเฉลี่ยสภาวะแวดล้อมภายนอก

ประเด็นสำคัญ	โอกาส: Opportunities		ภัยคุกคาม: Threats	
	คะแนนเฉลี่ย	Opportunities	คะแนนเฉลี่ย	Threats
P: Political and Legal	4.5	O1	4	T1
	4	O2	4	T2
	4.8	O3	4.5	T3
E: Economic	4.5	O4	4	T4
S: Social	4.8	O5	4.5	T5
	4.8	O6	4.5	T6
	4.5	O7		
T: Technological	4.5	O8	4.5	T7
	4.5	O9		
รวมคะแนนเฉลี่ย	4.61		4.25	

จากตารางที่ 6 และ 7 ได้แสดงคะแนนเฉลี่ยที่กลุ่มตัวอย่างประเมินว่ามีผลกระทบต่อภารกิจด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย โดยปัจจัยที่เป็นเชิงบวก ได้แก่ จุดแข็ง (Strengths) และโอกาส (Opportunities) มีจำนวนเป็นบวก (+) และปัจจัยที่เป็นเชิงลบ ได้แก่ จุดอ่อน (Weaknesses) และภัยคุกคาม (Threats) มีจำนวนเป็นลบ (-) จากการประเมินของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ปัจจัยที่เป็นจุดแข็งได้คะแนนรวมเฉลี่ย +4.50 คะแนน และปัจจัยที่เป็นจุดอ่อนได้คะแนนรวมเฉลี่ย -4.20 คะแนน ซึ่งสรุปผลได้ว่าองค์กรมีปัจจัยที่เป็นจุดแข็ง +0.30 คะแนน ในขณะที่ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสได้คะแนนรวมเฉลี่ย +4.63 คะแนน และปัจจัยที่เป็นภัยคุกคามได้คะแนนรวมเฉลี่ย -4.39 คะแนน สรุปได้ว่าปัจจัยภายนอกเป็นโอกาส +0.24 คะแนน

2.4.3 ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักและสรุปผลการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายในและภายนอก

ผู้ศึกษาได้คำนวณและกำหนดค่าน้ำหนักของคะแนนในการประเมินสภาวะแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกแล้ว รายละเอียดปรากฏดัง ตารางที่ 6 และ 7 โดยค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักจะหมายถึงระดับความรุนแรงของผลกระทบต่อความสำเร็จของการพัฒนาภารกิจวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย โดยค่าที่มากจะมีผลกระทบรุนแรงกว่าค่าที่น้อยกว่า ทั้งนี้ ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักจะถูกนำไปใช้ในการจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาภารกิจวิจัยและนวัตกรรมของประเทศด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยต่อไป ซึ่งมีผลสรุปดังตารางที่ 8 และ 9

ตารางที่ 8 สรุปผลคะแนนถ่วงน้ำหนักสภาวะแวดล้อมภายใน

รายการปัจจัยภายใน	ค่าน้ำหนัก (1)	คะแนนเฉลี่ย		คะแนนเฉลี่ย x ค่าน้ำหนัก		สรุปผล
		จุดแข็ง (Strengths) (2)	จุดอ่อน (Weaknesses) (3)	จุดแข็ง (Strengths) (2) x (1)	จุดอ่อน (Weaknesses) (3) x (1)	
S1: Structure	0.12	4.65	4.5	0.56	0.54	0.02
S2: Strategy	0.20	4.65	4.25	0.93	0.85	0.08
S3: System	0.15	4.7	4.5	0.70	0.67	0.03
S4: Style	0.10	4.5	4	0.45	0.4	0.05
S5: Staff	0.19	4.8	4.25	0.91	0.81	0.10
S6: Skills	0.13	4.6	4.25	0.59	0.55	0.04
S7: Shared Values	0.11	4.5	4	0.49	0.44	0.05
รวมคะแนนเฉลี่ยปัจจัยภายใน				+4.63	-4.26	+0.37
สรุปปัจจัยภายใน				+0.37		

ตารางที่ 9 สรุปผลคะแนนถ่วงน้ำหนักสภาวะแวดล้อมภายนอก

รายการปัจจัยภายนอก	ค่าน้ำหนัก (1)	คะแนนเฉลี่ย		คะแนนเฉลี่ย x ค่าน้ำหนัก		สรุปผล
		โอกาส (Opportunities) (2)	ภัยคุกคาม (Threats) (3)	โอกาส (Opportunities) (2) x (1)	ภัยคุกคาม (Threats) (3) x (1)	
P: Political	0.20	4.43	4.16	0.88	0.83	0.05
E: Economic	0.26	4.5	4	1.17	1.04	0.13
S: Sociol	0.29	4.7	4.5	1.36	1.30	0.06
T: Technological	0.25	4.5	4.5	1.12	1.12	0.00
รวมคะแนนเฉลี่ยปัจจัยภายนอก				+4.53	-4.29	+0.24
สรุปปัจจัยภายนอก				+0.24		

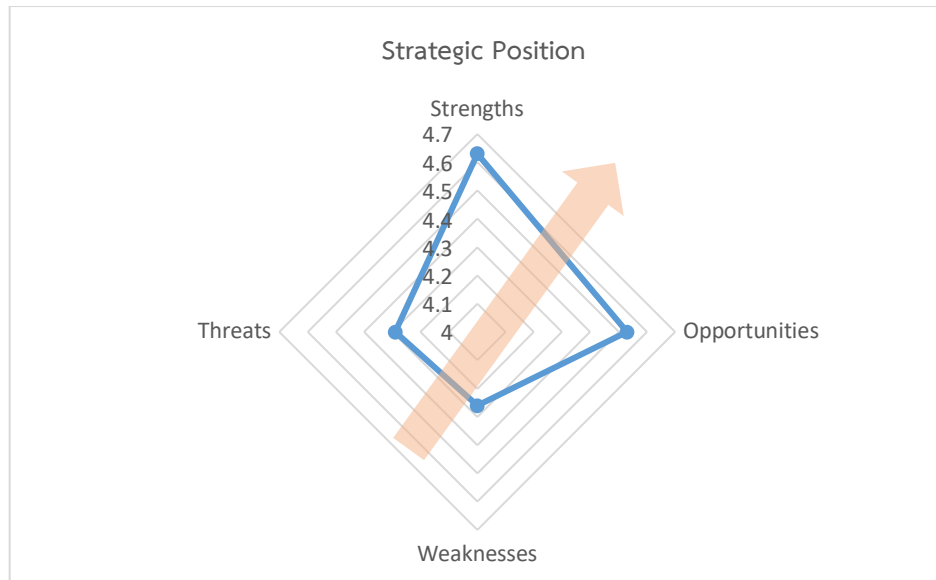
จากตารางที่ 8 และ 9 ได้แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยที่ถ่วงน้ำหนักแล้ว พบว่าปัจจัยที่เป็นจุดแข็งได้คะแนนรวมเฉลี่ย +4.63 คะแนน และปัจจัยที่เป็นจุดอ่อนได้คะแนนรวมเฉลี่ย -4.26 คะแนน ซึ่งสรุปผลได้ว่าองค์กรมีปัจจัยที่เป็นจุดแข็ง +0.37 คะแนน ในขณะที่ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสได้คะแนนรวมเฉลี่ย +4.53 คะแนน และปัจจัยที่เป็นภัยคุกคามได้คะแนนรวมเฉลี่ย -4.29 คะแนน สรุปได้ว่าองค์กรมีปัจจัยที่เป็นโอกาส +0.24 คะแนน

2.5 การประเมินตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ขององค์กร

เมื่อนำเอาข้อมูลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่ได้ถ่วงน้ำหนักคะแนนแล้ว มาระบุตำแหน่งในกราฟเรดาร์ ที่ Plot ระหว่างปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ก็จะสามารถระบุตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ (Strategic Position) ขององค์กรทำได้ โดยใช้แนวคิด TOWS Matrix ซึ่งสามารถแบ่งตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ได้เป็น 4 พื้นที่ที่มีความหมายต่างกัน ดังนี้

- 1) S-O เป็นตำแหน่งที่แสดงว่าองค์กรมีจุดแข็งที่สอดคล้องกับโอกาส องค์กรประเภทนี้ จึงควรกำหนดทิศทางและกลยุทธ์เชิงรุก เพื่อรักษาความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์
- 2) W-O เป็นตำแหน่งที่แสดงถึงโอกาสที่ได้เปรียบ แต่ภาพรวมภายในองค์กรมีจุดอ่อน ที่ต้องการการแก้ไข ดังนั้นองค์กรประเภทนี้ควรดำเนินกลยุทธ์เชิงแก้ไข ที่มุ่งเน้นการพัฒนาองค์กร (Turnaround) เพื่อแก้ไขจุดอ่อน และสร้างจุดแข็งในการแข่งขัน
- 3) S-T เป็นตำแหน่งที่ระบุความองค์กรสามารถพึ่งพาตัวเองได้จากจุดแข็งภายใน แม้ว่าปัจจัยภายนอกจะไม่เอื้อต่อการเติบโตก็ตาม องค์กรประเภทนี้ควรดำเนินกลยุทธ์เชิงป้องกัน เพื่อใช้จุดแข็งขององค์กรในการแก้ไขวิกฤต หรือสร้างโอกาส
- 4) W-T เป็นตำแหน่งที่แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่อาจจะเป็วิกฤตในอนาคต ดังนั้น องค์กรที่อยู่ในตำแหน่งทางยุทธศาสตร์นี้ ควรเร่งการดำเนินกลยุทธ์เชิงรับ โดยแก้ไขจุดอ่อนหรือหลีกเลี่ยงภัยคุกคามที่เป็นปัญหา เพื่อหลีกเลี่ยงหรือบรรเทาความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น

จากข้อมูลการวิเคราะห์ที่ได้จากตารางสรุปผลคะแนนถ่วงน้ำหนักปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลดังกล่าวมาจัดทำเป็นกราฟเรดาร์ เพื่อแสดงตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ (Strategic Position) ของภารกิจการวิจัยและนวัตกรรมของประเทศด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปรากฏดังแผนภาพที่ 8

แผนภาพที่ 8 ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ (Strategic Position) ของภารกิจการวิจัยและนวัตกรรมของประเทศด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

จากแผนภาพที่ 8 แสดงให้เห็นถึงตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของภารกิจการวิจัยและนวัตกรรมของประเทศด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) พบว่า มีตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ ที่มีความรุนแรงของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกแสดงถึงองค์กรมีจุดแข็งที่สอดคล้องกับตำแหน่ง S-O เป็นตำแหน่งที่แสดงว่าองค์กรมีจุดแข็งที่สอดคล้องกับโอกาส ดังนั้น การกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานควรจะเป็นรูปแบบของทิศทางและกลยุทธ์เชิงรุก เพื่อรักษาความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์

ตารางที่ 10 การวิเคราะห์แนวทางยุทธศาสตร์ด้วย TOWS Matrix

วิสัยทัศน์ (Vision) “องค์กรแห่งการสร้างสรรค์งานวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยสู่การใช้ประโยชน์ในทุกมิติ สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ภายในปี 2571”	จุดแข็ง (Strengths) S2 เป็นหน่วยงานหลักในการให้ทุนวิจัยด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยของประเทศ S4 มีการทบทวนแผนยุทธศาสตร์แผนปฏิบัติการและจัดทำเป็นลักษณะแผนปฏิบัติการโดยมองภาพอนาคตในระยะ 5 ปี S6 มีระบบข้อมูลสารสนเทศด้านวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (NRIIS) S7 กระบวนการมีความชัดเจน และมีการกำหนดระยะเวลาในแต่ละขั้นตอน S9 บุคลากรความสามารถในการปฏิบัติงานภายใต้ข้อจำกัด	จุดอ่อน (Weaknesses) W1 โครงสร้างเป็นตามกฎกระทรวงปรับเปลี่ยนยาก W2 ขาดความชัดเจนในการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบจากผลงานวิจัยและนวัตกรรม รวมถึงการขับเคลื่อนและเชื่อมโยงผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม W4 ขาดความคล่องตัวในการประสานงานกับหน่วยงานภายใน W6 บุคลากรส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างชั่วคราว ซึ่งมีความเสี่ยงที่จะเปลี่ยนแปลงและขาดความต่อเนื่องในการทำงาน W8 ขาดทักษะด้านภาษาในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานระหว่างประเทศ
โอกาส (Opportunities) O1 การวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยเป็นประเด็นที่ถูกให้ความสำคัญในแผนทุกระดับของประเทศ O2 พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 สร้างแรงจูงใจให้ผู้รับทุนในการสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่ตรงกับความต้องการของตลาด รวมถึงเกิดธุรกิจจัดตั้งใหม่ Startup ที่ขับเคลื่อนธุรกิจนวัตกรรมมากขึ้น O3 มีกฎหมาย/ยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านผู้สูงอายุรองรับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ O4 การส่งเสริมการลงทุนจากภาคเอกชน ทั้งรูปแบบเงินสด (In-Cash) และการสนับสนุนอื่น (In-Kind) O5 รัฐบาลให้ความสำคัญกับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ โดยมีนโยบายและมาตรการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	กลยุทธ์เชิงรุก (S-O) 1) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติตามกฎกระทรวง ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหลัก ในการให้ทุนวิจัยด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย ซึ่งเป็นประเด็นที่ถูกให้ความสำคัญในแผนทุกระดับของประเทศ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ และมีกฎหมาย/ยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านผู้สูงอายุรองรับการดำเนินงาน 2) มีการทบทวนแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ มีกระบวนการที่ชัดเจน มีระบบข้อมูลสารสนเทศด้านวิจัยและนวัตกรรม บุคลากรความสามารถในการปฏิบัติงานภายใต้ข้อจำกัด รวมทั้งได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากภาคเอกชน ทั้งรูปแบบเงินสด (In-Cash) และการสนับสนุนอื่น (In-Kind) และมีการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 ในการสร้างแรงจูงใจการขับเคลื่อนธุรกิจนวัตกรรมมากขึ้น	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (W-O) 1) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติมีโครงสร้างตามกฎกระทรวง จึงปรับเปลี่ยนยาก แต่ด้วยเป็นหน่วยงานหลักในการให้ทุนวิจัยด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยของประเทศ ซึ่งเป็นประเด็นที่ถูกให้ความสำคัญในแผนทุกระดับของประเทศ 2) พ.ร.บ. ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 ทำให้เกิดความชัดเจนในการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบจากผลงานวิจัยและนวัตกรรม รวมถึงการขับเคลื่อนและเชื่อมโยงผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม 3) การวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยเป็นประเด็นที่ถูกให้ความสำคัญในแผนทุกระดับของประเทศ ดังนั้น บุคลากรควรมีโอกาสเป็นข้าราชการและพนักงาน เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเปลี่ยนแปลง ช่วยสร้างแรงจูงใจในการทำงานรวมทั้งมีโอกาสได้รับการจัดสรรอัตราค่าจ้างเพื่อให้เพียงพอต่อการสนับสนุนการดำเนินงานตามภารกิจและการพัฒนาทักษะด้านภาษาในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานระหว่างประเทศ

ภัยคุกคาม (Threats)	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (S-T)	กลยุทธ์เชิงรับ (W-T)
<p>T1 การเปลี่ยนแปลงนโยบายการวิจัยและนวัตกรรมตามวาระของผู้บริหาร ส่งผลให้การดำเนินการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย ชาติความต่อเนื่อง</p> <p>T2 ประเด็นวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย เปลี่ยนแปลงรวดเร็วตามบริบทของสังคมและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร</p> <p>T3 การละเมิดสิทธิ/แสวงหาประโยชน์จากผู้สูงอายุมีแนวโน้มมากขึ้น</p> <p>T4 การชะลอตัวของเศรษฐกิจจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชน</p> <p>T5 บริบทการดำรงชีวิตของคนในสังคมที่มีความแตกต่างจากในอดีต ขนาดครัวเรือนและรูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุเปลี่ยนไป</p>	<p>1) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหลักในการให้ทุนวิจัยด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยของประเทศ ถึงมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการวิจัยและนวัตกรรมตามวาระของผู้บริหาร แต่การดำเนินการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยยังคงเป็นปัญหาสำคัญเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการต่อไป</p> <p>2) มีการทบทวนแผนยุทธศาสตร์แผนปฏิบัติการและจัดทำเป็นลักษณะแผนปฏิบัติการโดยมองภาพอนาคตในระยะ 5 ปี ทำให้สามารถป้องกันการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วตามบริบทของสังคมและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร บริบทการดำรงชีวิตของคนในสังคมที่มีความแตกต่างจากในอดีต ขนาดครัวเรือนและรูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุเปลี่ยนไป</p>	<p>1) ภารกิจฯ มีโครงสร้างภายใต้สำนักงานการวิจัยแห่งชาติตามกฎหมายกระทรวง ปรับเปลี่ยนยาก ทำให้ลดความเสี่ยงของการเปลี่ยนแปลงนโยบายการวิจัยและนวัตกรรมตามวาระของผู้บริหาร</p> <p>2) เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบจากผลงานวิจัยและนวัตกรรม รวมถึงการขับเคลื่อนและเชื่อมโยงผลงานวิจัยและนวัตกรรม ไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม จึงต้องกำหนดประเด็นประเด็นวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย ให้รวดเร็วตามเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคม โครงสร้างประชากร และการร่วมลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชน</p>

บทที่ 3

แผนขององค์กร

3.1 แผนปฏิบัติการราชการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571)

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้ทราบถึงข้อจำกัด อุปสรรค และโอกาสของการขับเคลื่อนและเชื่อมโยงข้อมูลการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย ให้สอดคล้องกับ (1) แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) (2) แผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 – 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) (3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570 (4) แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2580) (5) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2553) (6) ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 (7) ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี พ.ศ. 2560 – 2579 และ (8) แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) พ.ศ. 2566 – 2570 สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) จึงจัดทำแผนปฏิบัติการราชการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) เพื่อการยกระดับสังคมให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน สามารถแก้ไขปัญหาท้าทายและปรับตัวได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยใช้วิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม รวมทั้งเพื่อสร้างความเข้มแข็งของหน่วยงานในระบบวิจัย และพัฒนาความร่วมมือด้านการวิจัยและนวัตกรรมกับหน่วยงานทุกภาคส่วน

3.2 เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (ENDs) (วิสัยทัศน์ /พันธกิจ/ประเด็นยุทธศาสตร์/เป้าประสงค์)

3.2.1 วิสัยทัศน์ (Vision)

องค์กรแห่งการสร้างสรรค์งานวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยสู่การใช้ประโยชน์ในทุกมิติ พร้อมร่วมขับเคลื่อนและยกระดับประเทศสู่เป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ภายในปี 2571

3.2.2 พันธกิจ (Mission)

ยกระดับการสนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยของประเทศ ขับเคลื่อนและประสานการดำเนินงานโครงการวิจัยและนวัตกรรมที่สำคัญด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยของประเทศ รวมทั้งการส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้เพื่อใช้ประโยชน์

3.2.3 ประเด็นยุทธศาสตร์/เป้าประสงค์และตัวชี้วัดเป้าประสงค์

โดยมีเป้าหมายในการยกระดับสังคมให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน สามารถแก้ไขปัญหาท้าทายและปรับตัวได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยใช้วิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม

ตารางที่ 11 ประเด็นยุทธศาสตร์/เป้าประสงค์และตัวชี้วัดเป้าประสงค์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนากรอบการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยและขับเคลื่อนกลไกการสนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมของประเทศตามประเด็นเป้าหมายและความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์	
เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด
1. กรอบการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยที่สอดคล้องกับประเด็นเป้าหมายของประเทศ	1. จำนวนโครงการวิจัยที่พัฒนาขึ้นตามประเด็นเป้าหมายและตอบโจทย์ความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์
2. กลไกการสนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยที่ตรงตามความต้องการของหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์	2. ร้อยละความสำเร็จของการสนับสนุนผลงานวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยให้สามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์และประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย	
เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด
1. ระบบการบริหารจัดการงานวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยที่เชื่อมโยงกับหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์	1. ประสิทธิภาพของการใช้ข้อมูลในฐานข้อมูลงานวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย
2. หน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์และประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลงานวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยได้โดยง่าย	2. ร้อยละความพึงพอใจของการเข้าถึงข้อมูลในฐานข้อมูลงานวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การขับเคลื่อนผลงานวิจัยและนวัตกรรมสู่การใช้ประโยชน์ในทุกมิติ ทั้งในมิติวิชาการ สังคมชุมชน นโยบาย และพาณิชย์	
เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด
1. ผลงานวิจัยและนวัตกรรมถูกนำไปใช้ประโยชน์ในทุกมิติ ทั้งในมิติวิชาการ สังคมชุมชน นโยบาย และพาณิชย์	1. จำนวนองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ถูกนำไปใช้ในทุกมิติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.3 แนวทางในการดำเนินการ (WAYS) (กลยุทธ์)

เมื่อพิจารณาผลที่ได้จากการทำ SWOT Analysis โดยเรียงลำดับของจุดแข็ง (Strengths : S) จุดอ่อน (Weaknesses : W) โอกาส (Opportunities : O) และภัยคุกคาม (Threats : T) จากคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด 5 ลำดับแรก สรุปดังนี้

(1) จุดแข็ง (Strengths : S) ที่มีคะแนนสูง 5 ลำดับแรก

S2 เป็นหน่วยงานหลักในการให้ทุนวิจัยด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยของประเทศ

S4 มีการทบทวนแผนยุทธศาสตร์แผนปฏิบัติการและจัดทำเป็นลักษณะแผนปฏิบัติการ โดยมองภาพอนาคตในระยะ 5 ปี

S6 มีระบบข้อมูลสารสนเทศด้านวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (NRIIS)

S7 กระบวนการมีความชัดเจน และมีการกำหนดระยะเวลาในแต่ละขั้นตอน

S9 บุคลากรความสามารถในการปฏิบัติงานภายใต้ข้อจำกัด

(2) จุดอ่อน (Weaknesses : W) ที่มีคะแนนสูง 5 ลำดับแรก

W1 โครงสร้างเป็นตามกฎกระทรวงปรับเปลี่ยนยาก

W2 ขาดความชัดเจนในการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบจากผลงานวิจัยและนวัตกรรม รวมถึงการขับเคลื่อนและเชื่อมโยงผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

W4 ขาดความคล่องตัวในการประสานงานกับหน่วยงานภายใน

W6 บุคลากรส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างชั่วคราว ซึ่งมีความเสี่ยงที่จะเปลี่ยนแปลงและขาดความต่อเนื่องในการทำงาน

W8 ขาดทักษะด้านภาษาในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานระหว่างประเทศ

(3) โอกาส (Opportunities : O) ที่มีคะแนนสูง 5 ลำดับแรก

O1 การวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยเป็นประเด็นที่ถูกต้องให้ความสำคัญในแผนทุกระดับของประเทศ

O2 พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 สร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้รับทุนในการสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่ตรงกับความต้องการของตลาด รวมถึงเกิดธุรกิจจัดตั้งใหม่ Startup ที่ขับเคลื่อนธุรกิจนวัตกรรมมากขึ้น

O3 มีกฎหมาย/ยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านผู้สูงอายุรองรับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

O4 การส่งเสริมการลงทุนจากภาคเอกชน ทั้งรูปแบบเงินสด (In-Cash) และการสนับสนุนอื่น (In-Kind)

O5 รัฐบาลให้ความสำคัญกับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ โดยมีนโยบายและ มาตรการในการ พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

(4) ภัยคุกคาม (Threats : T) ที่มีคะแนนสูง 5 ลำดับแรก

T1 การเปลี่ยนแปลงนโยบายการวิจัยและนวัตกรรมตามวาระของผู้บริหาร ส่งผลให้ การดำเนินการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยขาดความต่อเนื่อง

T2 ประเด็นวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ตามบริบทของสังคมและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร

T3 การละเมิดสิทธิ/แสวงหาประโยชน์จากผู้สูงอายุมีแนวโน้มมากขึ้น

T4 การชะลอตัวของเศรษฐกิจจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลต่อการ ตัดสินใจลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชน

T5 บริบทการดำรงชีวิตของคนในสังคมที่มีความแตกต่างจากในอดีต ขนาดครัวเรือนและ รูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุเปลี่ยนไป

จากนั้นวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีความสำคัญ 5 อันดับแรก ด้วยเครื่องมือ TOWs Matrix จะทำให้ได้กลยุทธ์ 4 รูปแบบ ซึ่งเกิดจากการจับคู่ระหว่างปัจจัยภายใน (Internal Factors) และปัจจัยภายนอก (External Factors) ที่ได้มาจากการวิเคราะห์ SWOT Analysis และนำมาประกอบการจัดทำแผนฯ ให้เกิดทางเลือกเพื่อสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการ กำหนดกลยุทธ์ ทั้งกลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy) กลยุทธ์ เชิงแก้ไข (WO Strategy) และกลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy) ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ตำแหน่ง ทางยุทธศาสตร์ของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ พบว่า องค์กรมีจุดแข็งที่สอดคล้องกับโอกาส แสดงให้ เห็นว่าสำนักงานการวิจัยแห่งชาติเป็นองค์กรที่มีความพร้อมสูง และมีปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสมาก จึงควรกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาองค์กรเชิงรุก (Aggressive, SO) ควบคู่ไปกับการกำหนดกลยุทธ์ เชิงป้องกัน เชิงแก้ไข และเชิงรับในบางสถานการณ์ เพื่อรักษาความได้เปรียบขององค์กร รวมทั้งเป็น องค์กรมีความยืดหยุ่นสามารถตอบสนองต่อความท้าทายในบริบทต่าง ๆ ในอนาคตได้

ตาราง 12 ความสัมพันธ์ของจุดแข็งและโอกาส จุดอ่อนและโอกาส จุดแข็งและภัยคุกคามและ จุดอ่อนและภัยคุกคาม ในการกำหนดกลยุทธ์ของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

ความสัมพันธ์ของ จุดแข็งและโอกาส	กลยุทธ์เชิงรุก (SO)
S2 O1 O3 O5	สำนักงานการวิจัยแห่งชาติตามกฎหมายกระทรวง ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหลัก ในการให้ทุนวิจัยด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย ซึ่งเป็นประเด็นที่ถูกให้ความสำคัญใน แผนทุกระดับของประเทศ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับการเป็น สังคมผู้สูงวัย และมีกฎหมาย/ยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านผู้สูงอายุรองรับการดำเนินงาน
S4 S6 S7 S9 O2 O4	มีการทบทวนแผนยุทธศาสตร์แผนปฏิบัติการและจัดทำเป็นลักษณะแผนปฏิบัติการ โดยมองภาพอนาคตในระยะ 5 ปี มีกระบวนการที่ชัดเจน และมีการกำหนดระยะเวลา ในแต่ละขั้นตอน บุคลากรความสามารถในการปฏิบัติงานภายใต้ข้อจำกัด รวมทั้งได้รับการ ส่งเสริมการลงทุนจากภาคเอกชน ทั้งรูปแบบเงินสด (In-Cash) และการสนับสนุนอื่น (In-Kind) และมีการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมการใช้ ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 ในการสร้างแรงจูงใจการขับเคลื่อนธุรกิจ นวัตกรรมมากขึ้น
ความสัมพันธ์ของ จุดอ่อนและโอกาส	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)
W1 O1	สำนักงานการวิจัยแห่งชาติมีโครงสร้างตามกฎหมายกระทรวง จึงปรับเปลี่ยนยาก แต่ด้วยเป็นหน่วยงานหลักในการให้ทุนวิจัยด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยของประเทศ ซึ่งเป็นประเด็นที่ถูกให้ความสำคัญในแผนทุกระดับของประเทศ
W2 O2	พ.ร.บ. ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 ทำให้เกิดความ ชัดเจนในการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบจากผลงานวิจัยและนวัตกรรม รวมถึงการ ขับเคลื่อนและเชื่อมโยงผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม
ความสัมพันธ์ของ จุดอ่อนและโอกาส	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)
W6 W8 O1 O5	การวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยเป็นประเด็นที่ถูกให้ความสำคัญ ในแผนทุกระดับของประเทศ ดังนั้น บุคลากรควรมีโอกาสเป็นข้าราชการและพนักงาน เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเปลี่ยนแปลง และช่วยสร้างแรงจูงใจในการทำงาน รวมทั้งมีโอกาส ได้รับการจัดสรรอัตราค่าจ้าง เพื่อให้เพียงพอต่อการสนับสนุนการดำเนินงานตามภารกิจ และการพัฒนาทักษะด้านภาษาในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานระหว่างประเทศ

ความสัมพันธ์ของ จุดแข็งและภัยคุกคาม	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)
S2 T1	สำนักงานการวิจัยแห่งชาติได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหลักในการให้ทุนวิจัยด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยของประเทศ ถึงมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการวิจัยและนวัตกรรมตามวาระของผู้บริหาร แต่การดำเนินการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยยังคงเป็นปัญหาสำคัญเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการต่อไป
S4 T2 T5	มีการทบทวนแผนยุทธศาสตร์แผนปฏิบัติการและจัดทำเป็นลักษณะแผนปฏิบัติการโดยมองภาพอนาคตในระยะ 5 ปี ทำให้สามารถป้องกันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามบริบทของสังคมและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร บริบทการดำรงชีวิตของคนในสังคมที่มีความแตกต่างจากในอดีต ขนาดครัวเรือนและรูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุเปลี่ยนไป
ความสัมพันธ์ของ จุดอ่อนและภัยคุกคาม	กลยุทธ์เชิงรับ (WT)
W1 T1	ภารกิจฯ มีโครงสร้างภายใต้สำนักงานการวิจัยแห่งชาติตามกฎหมายกระทรวงปรับเปลี่ยนยาก ทำให้ลดความเสี่ยงของการเปลี่ยนแปลงนโยบายการวิจัยและนวัตกรรมตามวาระของผู้บริหาร
W2 T2 T4	เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบจากผลงานวิจัยและนวัตกรรม รวมถึงการขับเคลื่อนและเชื่อมโยงผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม จึงต้องกำหนดประเด็นวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยให้รวดเร็วตามเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคม โครงสร้างประชากร และมีการร่วมลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนากรอบการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยและขับเคลื่อนกลไกการสนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมของประเทศตามประเด็นเป้าหมายและความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย 2 เป้าประสงค์ 2 เป้าหมาย 2 ตัวชี้วัด และ 2 กลยุทธ์ รายละเอียดดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และกลยุทธ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1

เป้าประสงค์	เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	กลยุทธ์
1.1 กรอบการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยที่สอดคล้องกับประเด็นเป้าหมายของประเทศ	1) แนวทางในการพัฒนาการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยที่สอดคล้องกับประเด็นเป้าหมายของประเทศและความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์	1) จำนวนโครงการวิจัยที่พัฒนาขึ้นตามประเด็นเป้าหมายและตอบโจทย์ความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์	1) ทบทวนแผนปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์ ทั้งภาคประชาชน เอกชน และรัฐบาล ในการพัฒนากลอบการวิจัยและนวัตกรรม
1.2 กลไกการสนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยที่ตรงตามความต้องการของหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์	1) ผลงานวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยถูกพัฒนาตรงตามความต้องการของหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์	1) ร้อยละความสำเร็จของการสนับสนุนผลงานวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์	1) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาผลงานวิจัยร่วมกับหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยให้สามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์และประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ประกอบด้วย 2 เป้าประสงค์ 2 เป้าหมาย 2 ตัวชี้วัด และ 2 กลยุทธ์ รายละเอียดดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และกลยุทธ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2

เป้าประสงค์	เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	กลยุทธ์
2.1 ระบบการบริหารจัดการงานวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยที่เชื่อมโยงกับหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์	1) ข้อมูลงานวิจัยและนวัตกรรมในระบบการบริหารจัดการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย ถูกนำไปใช้ประโยชน์	1) ประสิทธิภาพของการใช้ข้อมูลในฐานข้อมูลงานวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย	1) ส่งเสริมการใช้บริการระบบการบริหารจัดการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย
2.2 หน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์และประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลงานวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยได้ง่าย	1) ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสู่หน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์และประชาชนทั่วไป	1) ร้อยละความพึงพอใจของการเข้าถึงข้อมูลในฐานข้อมูลงานวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย	1) ส่งเสริมและสนับสนุนสื่อสังคมออนไลน์ในการนำข้อมูลผลงานวิจัยและนวัตกรรมเผยแพร่/ ถ่ายทอดสู่หน่วยงาน/ประชาชนทั่วไป

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การขับเคลื่อนผลงานวิจัยและนวัตกรรมสู่การใช้ประโยชน์ในทุกมิติ ทั้งในมิติวิชาการ สังคมชุมชน นโยบาย และพาณิชย์ ประกอบด้วย 1 เป้าประสงค์ 1 เป้าหมาย 1 ตัวชี้วัด และ 2 กลยุทธ์ รายละเอียดดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และกลยุทธ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3

เป้าประสงค์	เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	กลยุทธ์
3.1 ผลงานวิจัยและนวัตกรรมถูกนำไปใช้ประโยชน์ในทุกมิติ ทั้งในมิติวิชาการ สังคมชุมชน นโยบาย และพาณิชย์	1) เกิดการใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยและนวัตกรรม ในทุกมิติ	1) จำนวนองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ถูกนำไปใช้ในทุกมิติอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล	1) ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยและนวัตกรรมในทุกมิติ 2) ติดตามและประเมินผลกระทบจากการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ในทุกมิติ

3.4 มาตรการ/เครื่องมือ/ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (MEANS) (แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม)

จากประเด็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ที่ได้จากข้อ 3.3 สามารถนำมาจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 โครงการและกิจกรรม ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571)

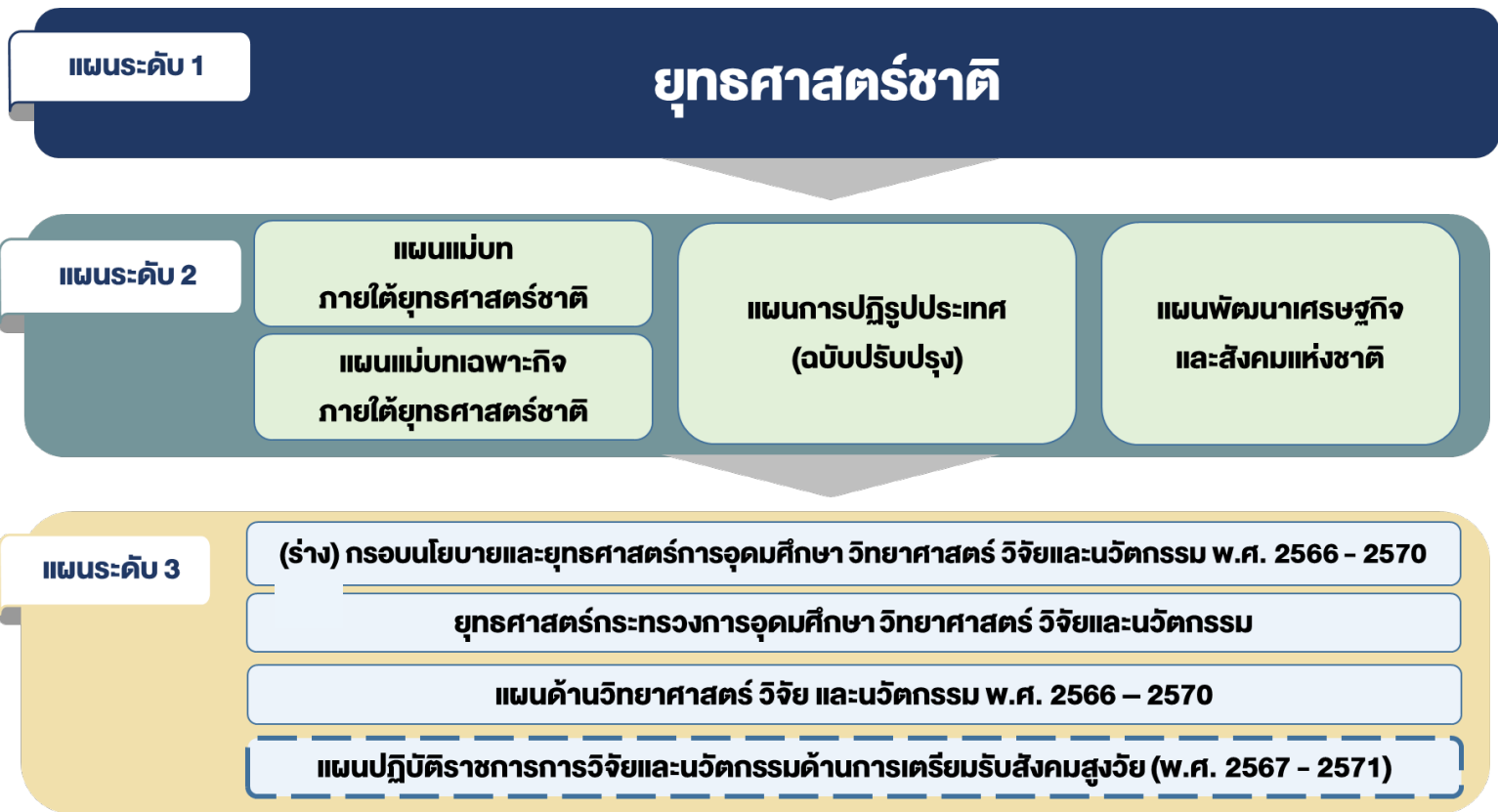
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนากรอบการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย และขับเคลื่อนกลไกการสนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมของประเทศตามประเด็นเป้าหมายและความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์								
เป้าประสงค์ที่ 1.1: ส่งเสริมการใช้บริการระบบการบริหารจัดการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย								
กลยุทธ์ที่ 1: ทบทวนแผนปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์ ทั้งภาคประชาชน เอกชน และรัฐบาลในการพัฒนากรอบการวิจัยและนวัตกรรม								
โครงการ/ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด	เป้าหมายที่ดำเนินการ					ผู้รับผิดชอบ
			67	68	69	70	71	
กิจกรรมประชุม Consortium กับ หน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์	เพื่อพัฒนากรอบการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยให้สอดคล้องกับประเด็นเป้าหมายของประเทศและความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์	จำนวนโครงการวิจัยที่พัฒนาขึ้นตามประเด็นเป้าหมายและตอบโจทย์ความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์	10	15	20	25	30	สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
เป้าประสงค์ที่ 1.2: กลไกการสนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยที่ตรงตามความต้องการของหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์								
กลยุทธ์ที่ 1: ส่งเสริมให้มีการพัฒนาผลงานวิจัยร่วมกับหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์								
โครงการ/ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด	เป้าหมายที่ดำเนินการ					ผู้รับผิดชอบ
			67	68	69	70	71	
แผนงานพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการ (MOU) ระหว่างหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์	เพื่อสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนากลไกสนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมของประเทศ	ร้อยละความสำเร็จของการสนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยที่นำไปใช้ประโยชน์	-	-	ร้อยละ 40	ร้อยละ 50	ร้อยละ 60	สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยให้สามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์และประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย								
เป้าประสงค์ที่ 2.1: ระบบการบริหารจัดการงานวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยที่เชื่อมโยงกับหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์								
กลยุทธ์ที่ 1: ส่งเสริมการใช้บริการระบบการบริหารจัดการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย								
โครงการ/ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด	เป้าหมายที่ดำเนินการ					ผู้รับผิดชอบ
			67	68	69	70	71	
แผนงานพัฒนา มาตรฐานข้อมูล สารสนเทศและ การเชื่อมโยง ข้อมูลด้าน วิทยาศาสตร์ วิจัย และ นวัตกรรม ด้านการเตรียมรับ สังคมสูงวัย	เพื่อพัฒนาระบบ การบริหารจัดการ การวิจัยและ นวัตกรรมด้านการ เตรียมรับสังคมสูงวัย ให้เชื่อมโยงกับ หน่วยงานผู้ใช้ ประโยชน์	ประสิทธิภาพของ การใช้ข้อมูล ในฐานข้อมูล งานวิจัยและ นวัตกรรมด้าน การเตรียมรับ สังคมสูงวัย	ร้อยละ 50	ร้อยละ 60	ร้อยละ 70	ร้อยละ 80	ร้อยละ 90	สำนักงาน การวิจัย แห่งชาติ
เป้าประสงค์ที่ 2.2: หน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์และประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลงานวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยได้โดยง่าย								
กลยุทธ์ที่ 1: ส่งเสริมและสนับสนุนสื่อสังคมออนไลน์ในการนำข้อมูลผลงานวิจัยและนวัตกรรมเผยแพร่/ถ่ายทอดสู่หน่วยงาน/ ประชาชนทั่วไป								
โครงการ/ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด	เป้าหมายที่ดำเนินการ					ผู้รับผิดชอบ
			67	68	69	70	71	
โครงการเปิดบ้าน งานวิจัยและ นวัตกรรม ด้วยสื่อ สังคมออนไลน์	เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ถ่ายทอดองค์ ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสู่ หน่วยงานผู้ใช้ ประโยชน์และ ประชาชนทั่วไป	ร้อยละความพึง พอใจของการ เข้าถึงข้อมูลใน ฐานข้อมูล งานวิจัยและ นวัตกรรมด้าน การเตรียมรับ สังคมสูงวัย	ร้อยละ 50	ร้อยละ 60	ร้อยละ 70	ร้อยละ 80	ร้อยละ 90	สำนักงาน การวิจัย แห่งชาติ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การขับเคลื่อนผลงานวิจัยและนวัตกรรมสู่การใช้ประโยชน์ในทุกมิติ ทั้งในมิติวิชาการ สังคมชุมชน นโยบาย และพาณิชย์								
เป้าประสงค์ที่ 3.1: ผลงานวิจัยและนวัตกรรมถูกนำไปใช้ประโยชน์ในทุกมิติ ทั้งในมิติวิชาการ สังคมชุมชน นโยบาย และพาณิชย์								
กลยุทธ์ที่ 1: ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยและนวัตกรรมในทุกมิติ								
โครงการ/ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด	เป้าหมายที่ดำเนินการ					ผู้รับผิดชอบ
			67	68	69	70	71	
แผนงานการ จัดการความรู้การ วิจัยและถ่ายทอด เพื่อการใช้ ประโยชน์	เพื่อสร้างกลไก การขับเคลื่อนและ เชื่อมโยงผลงานวิจัย และนวัตกรรมไปสู่ ผู้ใช้ประโยชน์ทุกมิติ	จำนวนองค์ความรู้ เทคโนโลยี และ นวัตกรรมที่ถูก นำไปใช้ในทุกมิติ อย่างมี ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล	30	35	40	45	50	สำนักงาน การวิจัย แห่งชาติ
กลยุทธ์ที่ 2: ติดตามและประเมินผลกระทบจากการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ในทุกมิติ								
โครงการ/ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด	เป้าหมายที่ดำเนินการ					ผู้รับผิดชอบ
			67	68	69	70	71	
กิจกรรมติดตาม และประเมินผล กระทบจากการนำ ผลงานวิจัยและ นวัตกรรมไปใช้ ประโยชน์ในทุก มิติ	เพื่อสร้างกลไก การติดตามและ ประเมินผลกระทบ จากการนำ ผลงานวิจัยและ นวัตกรรมไปใช้ ประโยชน์ทุกมิติ	จำนวนองค์ความรู้ เทคโนโลยี และ นวัตกรรมที่ถูก นำไปใช้ในทุกมิติ อย่างมี ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล	30	35	40	45	50	สำนักงาน การวิจัย แห่งชาติ

3.5 แผนที่ยุทธศาสตร์ของแผนปฏิบัติราชการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571)

การจัดทำแผนปฏิบัติราชการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) ฉบับนี้ ดำเนินการตามกรอบแนวคิดกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ ดังกล่าวถึงในบทที่ 1 โดยเชื่อมโยงกับแผนทั้ง 3 ระดับ ดังนี้ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 – 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570 แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2580) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2553) ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี พ.ศ. 2560 – 2579 และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) พ.ศ. 2566 – 2570 **ดังแผนภาพที่ 9** และนำเสนอผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของภารกิจการวิจัยและนวัตกรรมของประเทศด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ในบทที่ 2 แล้วจึงกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และประเด็นยุทธศาสตร์ของภารกิจฯ เพื่อการยกระดับสังคมให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน สามารถแก้ไขปัญหาท้าทายและปรับตัวได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในสังคม โดยใช้วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม รวมทั้งเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์การในฐานะหน่วยงานบริหารจัดการทุนวิจัยและนวัตกรรม ด้วยการส่งเสริม สนับสนุน ขับเคลื่อนถ่ายทอด และขยายผลงานวิจัยและนวัตกรรม สู่หน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์ และพัฒนาความร่วมมือด้านการวิจัยและนวัตกรรมกับหน่วยงานทุกภาคส่วน จึงจัดทำกรอบความเชื่อมโยงของแผนปฏิบัติราชการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) โดยเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ **ดังแผนภาพที่ 10** และกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนภารกิจฯ ให้สอดคล้องกับโจทย์และเป้าหมายของประเทศ และเพื่อแสดงให้เห็นว่าภารกิจฯ สามารถสร้างคุณค่าในการปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์ จึงจัดทำแผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategic Map) ภารกิจการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ โดยเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ และเป้าประสงค์เข้ากับหลักของ Balanced Scorecard 4 มิติ ได้แก่ มิติประสิทธิผล มิติคุณภาพ มิติประสิทธิภาพ และมิติการพัฒนาองค์กร **ดังแผนภาพที่ 11**

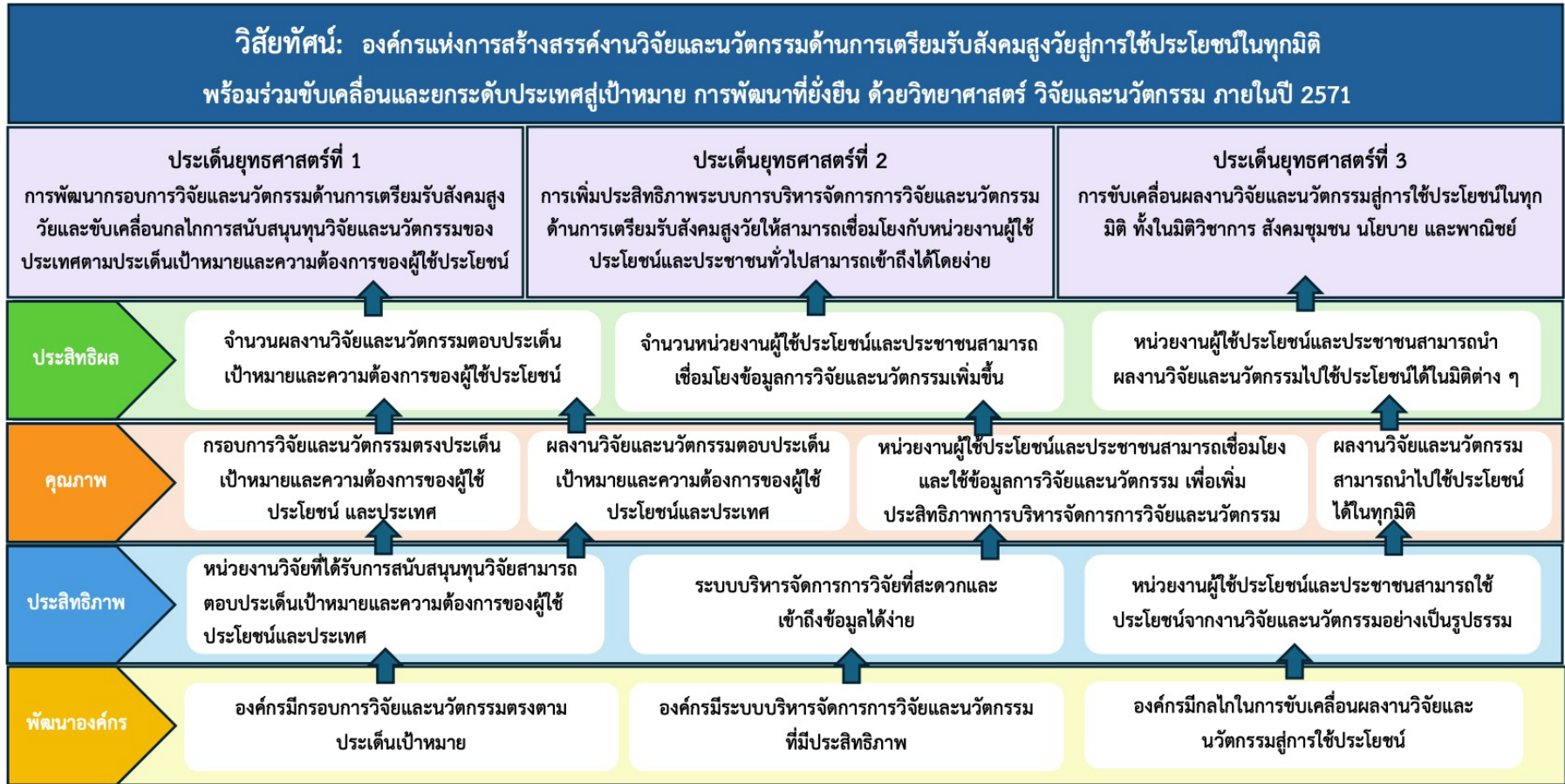

แผนภาพที่ 9 ความเชื่อมโยงของแผนปฏิบัติราชการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 - 2571) กับแผนทั้ง 3 ระดับที่เกี่ยวข้อง

แผนภาพที่ 10 กรอบความเชื่อมโยงของแผนปฏิบัติการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571)

แผนภาพที่ 11 แผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategic Map) การกิจการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

บทที่ 4

ข้อเสนอแนะทางยุทธศาสตร์

ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนและการนำแผนฯ ไปใช้

การขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) สู่การปฏิบัติ ต้องอาศัยความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ในการสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมของภารกิจการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัยของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ซึ่งมีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 – 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570 แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2580) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2553) ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี พ.ศ. 2560 – 2579 และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) พ.ศ. 2566 – 2570 โดยมีแนวทางขับเคลื่อน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) เพื่อให้บรรลุการเป็นองค์กรแห่งการสร้างสรรคงานวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สู่การใช้ประโยชน์ในทุกมิติ พร้อมร่วมขับเคลื่อนและยกระดับประเทศ สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ภายในปี 2571 ดังนี้

1) ทบทวนแผนปฏิบัติการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 – 2571) ร่วมกับหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์ ทั้งภาคประชาชน เอกชน และรัฐบาลในการ กำหนดกรอบการวิจัยและนวัตกรรม ด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนตระหนัก ถึงความสำคัญ และพร้อมเข้าร่วมในการผลักดันแผนปฏิบัติการฯ ไปสู่การปฏิบัติ โดยจำเป็นต้องสร้าง ความเข้าใจกับภาคีทุกภาคส่วน ทั้งภายในและภายนอก โดยกำหนดกิจกรรมดำเนินการ ประเด็น สื่อสาร และเครื่องมือสื่อสารสัมพันธ์แบ่งตามกลุ่มเป้าหมาย (Stakeholder) เช่น กิจกรรมประชุม Focus Groups กับผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน กิจกรรมประชุม Consortium กับหน่วยงาน ผู้ใช้ประโยชน์ และกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นต่อแผนปฏิบัติการฯ (ประชาพิจารณ์) รวมทั้ง แผนงานพัฒนาโจทย์วิจัยและนวัตกรรมสู่การใช้ประโยชน์

2) ส่งเสริมการลงทุนจากภาคเอกชนและร่วมวิจัยกับหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์ ด้วยการผลักดัน ให้เกิดการสร้างเครือข่ายหรือคลัสเตอร์เพื่อการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณและ การร่วมวิจัยภายใต้แผนปฏิบัติการฯ จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งรัฐและภาคเอกชน เพื่อให้การ ดำเนินงานสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ เช่น

แผนงานพัฒนาความร่วมมือ (MoU) ทางวิชาการระหว่างหน่วยงานภาคเอกชน และหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์และโครงการร่วมสนับสนุนทุนวิจัยและพัฒนาระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐบาล

3) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 ด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจให้ทุกภาคเกี่ยวกับกฎหมายที่สนับสนุนให้ผู้รับทุนหรือนักวิจัยสามารถเป็นเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่ได้รับทุนจากหน่วยงานของรัฐบาล เพื่อนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ หรือสาธารณประโยชน์ เป็นการส่งเสริมให้เกิดการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพต่อไป ภายใต้แผนงานส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564

4) ส่งเสริมการใช้บริการระบบการบริหารจัดการการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย ด้วยการพัฒนาและปรับปรุงระบบ เพื่อให้หน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์และประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย และสามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากระบบการบริหารจัดการการวิจัยและนวัตกรรม ภายใต้แผนงานพัฒนามาตรฐานข้อมูลสารสนเทศและการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย และแผนงานบริหารจัดการฐานข้อมูลองค์ความรู้ด้านการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสาธารณะ

5) ส่งเสริมและสนับสนุนสื่อสังคมออนไลน์ในการนำข้อมูลผลงานวิจัยและนวัตกรรมเผยแพร่/ถ่ายทอดสู่หน่วยงาน/ประชาชนทั่วไป ด้วยการประชาสัมพันธ์และการสื่อสาร ผ่านทุกช่องทาง เช่น ผ่านสื่อออนไลน์ (FB / WWW. / Line / YouTube) โดยกำหนดแผนการจัดการความรู้และถ่ายทอดความรู้ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเปิดบ้านงานวิจัยและนวัตกรรมโดยสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้งนิทรรศการ ววน. สัญจรสู่หน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์

6) ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยและนวัตกรรมในทุกมิติ ทั้งในมิติวิชาการ สังคม/ชุมชน นโยบาย และพาณิชย์ ด้วยการสร้างกลไกความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเสริมพลังในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในพื้นที่ โดยการจัดการอบรมพัฒนาทักษะให้แก่บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้บุคลากรอปท. ร่วมเป็นเครือข่ายในการปฏิบัติหน้าที่ส่งเสริมและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่

7) ติดตามและประเมินผลกระทบจากการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ในทุกมิติ ด้วยการติดตามและประเมินผลเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญ (OKRs) และการบรรลุเป้าหมายหลักและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Objectives) ของแผนงาน โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การประเมินรายการโครงการ โดยจะดำเนินงานเมื่อแผนงาน / โครงการเสร็จสิ้นและส่งรายงานฉบับสมบูรณ์พร้อมสิ่งที่ต้องส่งมอบแล้ว (Completion) รวมทั้งดำเนินการภายหลังโครงการเสร็จสิ้นอย่างน้อย 1 ปี โดยผู้เชี่ยวชาญ และการประเมินรายประเด็นพัฒนา (Agenda based, Agenda-Area based, Issue Base) หรือ พื้นที่

(Area based) โดยจะดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้วตามช่วงเวลา 3-5-10 ปี (Follow up evaluation) เพื่อประเมินความต่อเนื่องยั่งยืนของผลลัพธ์และผลกระทบ โดยผู้เชี่ยวชาญ ภายใต้กิจกรรมติดตามและประเมินผลกระทบจากการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ในทุกมิติ ทั้งในมิติวิชาการ สังคม/ชุมชน นโยบาย และพาณิชย์ ไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

บรรณานุกรม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2546. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2553).

กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2561. ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580.

กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566. แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2580).

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, 2559. ยุทธศาสตร์สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ พ.ศ. 2566 - 2570.

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, 2559. ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี พ.ศ. 2560 - 2579.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565. แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม พ.ศ. 2566 - 2570.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561. ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม).

ประวัติย่อผู้ศึกษา

ชื่อ-สกุล นายสิริชัย เรืองวิเศษ

วัน/เดือน/ปีเกิด ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๗

ประวัติการศึกษา วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประวัติตำแหน่งการทำงาน

พ.ศ. ๒๕๖๖ – ปัจจุบัน	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาต่อยอดสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรม
สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๖๖	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๖	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๐	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๘	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร
พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๖	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาต่อยอดสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรม